

Актуальне інтерв'ю

Епоха креативних змін

С. 12-13

Взірець

Традиції та інновації Київського професійного коледжу автотранспортних технологій

С. 17-19

Психологічний дискурс

Концепція розвитку психогенетичного потенціалу особистості в період війни

С. 32-33

«220 років історії Каразінського університету — доказ нашої незламності, сили духу та здатності долати найскладніші виклики»

29 січня Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, один із найстаріших і найвідоміших університетів Східної Європи, відзначив 220-річчя з Дня урочистого відкриття. Заснований за ініціативою відомого просвітника Василя Каразіна, університет дав потужний імпульс для розвитку міста, яке поступово перетворилося на один із провідних освітніх, наукових і культурних осередків країни та Східної Європи, його представники вписали багато яскравих сторінок в історію України і світу. Університет виховав понад 180 тисяч фахівців за повним спектром наукових знань – від природничих до соціогуманітарних, і по праву посідає найвищі щаблі рейтингів серед закладів вищої освіти країни.

До цієї визначної дати університет зберіг своє місце серед вітчизняних університетів у міжнародних університетських рейтингах, на декілька пунктів підвищив індекс Хірша, який дорівнює наразі 93, відкрив інноваційний центр підготовки педагогів ННІ «Академія вчителів», провів реорганізацію і тепер має у своїй структурі чотири нові підрозділи – Українську інженерно-педагогічну академію, Бахмутський навчально-науковий професійно-педагогічний інститут, ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу», ННІ комп'ютерних наук та штучного інтелекту.

Тільки за 2024 рік університет розпочав реалізацію проєкту зі Світовим банком щодо закупівлі нового обладнання для наукових досліджень, відкрив Центр фізичної терапії і реабілітації ReHab у складі Центру ветеранського розвитку за підтримки гранту ПРООН, прийняв понад **5 тис.** нових студентів на перший курс усіх рівнів освіти.

У цей день відбувся ряд знакових заходів. Зокрема з нагоди відкриття університету в першій історичній будівлі відбувся урочистий молебень, а також – погашення спеціальної ювілейної поштової марки, присвяченої ювілею Каразінського університету.

Закінчення на с. 5

Автор року газети «Освіта і суспільство» – 2024

Ева БОХНО, професор кафедри педагогіки вищої школи Інституту педагогіки Зеленогурського Університету, доктор хабілітований, Республіка Польща

Вікторія ВЕСЕЛОВСЬКА, завідувач сектору зв'язків з громадськістю та реклами Укртелерадіопресінституту, м. Київ

Олег ВІВЧАРИК, керівник пресцентру Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів

Мирослава ВОВК, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ

Ірина ГУБЕЛАДЗЕ, старший науковий співробітник Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук, голова Ради молодих учених НАПН України, м. Київ

Ірина ДАРМАНСЬКА, декан факультету початкової освіти та філології ХГПА, доктор педагогічних наук, доцент, м. Хмельницький

Наталія ДІЧЕК, завідувач відділу філософії та історії освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Микола ЗИМОМРЯ, завідувач кафедри германських мов і перекладознавства

Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка, доктор філологічних наук, професор, м. Дрогобич, Львівська обл.

Володимир ІЛЬІН, професор КНУ імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Марія КАНІБОЛОЦЬКА, старший науковий співробітник Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук, м. Київ

Марія KARMAZIНА, працівник ЗСУ, доктор політичних наук, професор, м. Київ

Тетяна КОНДРАТЕНКО, журналіст, редактор часопису для дітей «Я сам/А», член НСЖУ, м. Київ

Ірина КОРОЛЬКОВА, журналіст, член НСЖУ, м. Ізмаїл, Одеська обл.

Галина КУЗНЕЦОВА, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського НПУ імені О. Довженка, кандидат педагогічних наук, м. Глухів, Сумська обл.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, академік НАПН України, м. Київ

Максим ЛЕВЧЕНКО, випусковий редактор сайту та мультимедійних платформ

Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав, Київська обл.

Ярослав МІХАЛЬСЬКИЙ, доктор хабілітований, професор Інституту педагогіки Академії спеціальної освіти ім. Марії Гжегожевської, Республіка Польща

Олександр МІХНО, директор Педагогічного музею України, доктор педагогічних наук, м. Київ

Тетяна ПЕТКОВА, психолог, журналіст, м. Київ

Анжеліна ПУГАЧ, журналіст, член НСЖУ, м. Київ

Олена СЕМЕНОГ, професор Сумського ДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, м. Суми

Ірина САУХ, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, доктор економічних наук, професор, м. Київ

Петро САУХ, академік-секретар Відділення вищої освіти НАПН України, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, м. Київ

Наталія ФІЛІПЧУК, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти й освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, м. Київ

Персона року газети «Освіта і суспільство» – 2024

Віктор АНДРУЩЕНКО, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України

Віктор БАЗИЛЕВИЧ, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Олена БИКОВСЬКА, завідувач кафедри УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, президент Міжнародної асоціації позашкільної освіти

Павло ГОРНОСТАЙ, головний науковий співробітник Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, доктор психологічних наук, професор

Станіслав ДОВГИЙ, президент НЦ «Мала академія наук України», доктор фізико-

математичних наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України

Ірина ЖОРОВА, в. о. ректора ДВНЗ «ХАНО», доктор педагогічних наук, професор, м. Херсон

Василь КАРПУША, ректор Сумського державного університету, доктор наук, професор

Віктор КОЦУР, голова ученої ради Університету Григорія Сковороди в Переяславі, академік НАПН України

Василь КРЕМЕНЬ, президент НАПН України, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, м. Київ

Наталія ЛАЗАРЕНКО, ректор Вінницького державного педагогічного університету, доктор педагогічних наук, професор, м. Вінниця

Юрій ЛЯННОЙ, ректор СумДПУ імені А.С. Макаренка, доктор педагогічних наук, професор, м. Суми

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, м. Київ

Сергій ПИРОЖКОВ, віцепрезидент НАН України, доктор економічних наук, професор, академік НАН України, м. Київ

Світлана СИСОЄВА, академік-секретар відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, м. Київ

Микола СЛЮСАРЕВСЬКИЙ, директор Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, член-кореспондент НАПН України

Тетяна УРИСЬ, керівник пресслужби УДУ імені Михайла Драгоманова, м. Київ

Лідія ТКАЧЕНКО, провідний науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України, м. Київ

Ольга ХОДАЦЬКА, журналіст, член НСЖУ, м. Київ

Евеліна ЦАРЬОВА, директор ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг», кандидат педагогічних наук, м. Хмельницький

Ілля ЧЕДОЛУМА, науковий співробітник Інституту історичних досліджень ЛНУ імені Івана Франка, PhD з історії, м. Львів

Тетяна ЧЕРЕП-ПЕРОГАНИЧ, член НСЖУ, член НСП України, м. Київ

Марія ЧЕРЕПАНЯК-ВАЛЬЧАК, професор, доктор габілітований, член Комітету педагогічних наук Польської академії наук, Республіка Польща

Світлана ЧУНІХІНА, заступник директора Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук, старший дослідник, м. Київ

Тетяна ШЕВЧУК, професор кафедри англійської філології та світової літератури Ізмайльського державного гуманітарного університету, член НСХУ, м. Ізмаїл, Одеська обл.

Юрій ШЕРЕМЕТА, директор видавництва «Альфа Віта Груп», кореспондент «ОіС», м. Київ

Василь ТКАЧЕНКО, головний науковий співробітник Інституту всесвітньої історії НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Олег ТОПУЗОВ, віцепрезидент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, м. Київ

Назіп ХАМІТОВ, провідний науковий співробітник Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, м. Київ

Агнешка ЦИБАЛЬ-МІХАЛЬСЬКА, декан факультету освітніх наук Університету ім. Адама Міцкевича у Познані, голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук, професор, доктор габілітований, іноземний член НАПН України, Республіка Польща

Музейна педагогіка набирає обертів завдяки співпраці

Державний політехнічний музей імені Бориса Патона і Київська МАН учнівської молоді підписали угоду про співпрацю. Це посилення музейної педагогіки – напряму сучасної педагогіки обдарованості, яка розвивається в Україні під егідою Національного центру «Мала академія наук України» в останні роки.

«Уже багато років наш музей співпрацює з Малою академією наук. Сподіваємося, що ця співпраця допомагає учням у власній творчості, дослідженнях себе й світу. Наша діяльність об'єднує юних дослідників, працівників музею і Київської політехніки, задля формування юного покоління, за яким – відновлення нашої країни», – зазначила **Наталія Писаревська**, директор Державного політехнічного музею імені Бориса Патона при НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

«Ми давно й плідно співпрацюємо з Державним політехнічним музеєм імені Бориса Патона. Разом ми виховуватимемо нових інноваторів, той інтелектуальний потенціал, який маємо зберегти в Україні. І саме тут, в музеї, діти проводитимуть наукове дозвілля завдяки інструментам, що підживлюватимуть їхню природну допитливість», – наголосила

Ірина Поліщук, директор Київської Малої академії наук учнівської молоді.

Сторони підписали угоду про співпрацю, у межах якої на манівцях чекають безліч конкурсів і конференцій для юних дослідників, де вони зможуть не тільки збагатитися новими знаннями, а й продемонструвати свої роботи провідним науковцям.

Передбачено також інтерактивні програми й започаткування нових проєктів за багатьма напрямками, серед яких – секції для манівців на фестивалях з робототехніки, що проводять факультети КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Дуже цінними для учнів МАН будуть фахові консультації та підтримка учнівських науково-дослідницьких робіт у галузі техніки та історії техніки.

Заплановано також участь вихованців Київської МАН у наукових читаннях з циклу «Видатні конструктори України», що музей організовує вже понад 20 років. Вихованням національної ідентичності також стане знайомство з історією української техніки, що була створена науковими працівниками університету.

Діма ДІМІТРОВ,

«ОіС»

Фото пресслужби КПІ

ім. Ігоря Сікорського

II Міжнародна конференція «Життя під час війни (рік третій): виклики та ресурси гештальт-терапії»

II Міжнародна конференція «Життя під час війни (рік третій): виклики та ресурси гештальт-терапії», організована у Львівському національному університеті імені Івана Франка у співдружності з Українською спілкою психотерапевтів та Українською асоціацією гештальт-терапії, відбулася впродовж 11-12 січня.

Конференція об'єднала науковців, викладачів, практичних психологів та психотерапевтів із різних регіонів України (Полтава, Харків, Київ, Одеса, Вінниця, Чернівці, Львів, Івано-Франківщина), Великої Британії та Швейцарії.

Під час наукового форуму вчені представили пленарні доповіді, а також провели численні майстер-класи. Учасники з цікавістю сприйняли пленарні доповіді – доцента кафедри психології, голови секції гештальт-терапії, ректора Українського Вільного Університету (Мюнхен) **Лариси Дідковської** (м. Львів) «Як змінили нас три роки життя в умовах війни?»; доктора медичних наук, професора **Лілії Животовської** (м. Полтава) «Посттравматичний стрес як трансгенераційна травма» та ін. Співзасновник

Манчестерського гештальт-центру **Пітер Фінінсон** (Велика Британія) представив доповідь «Збереження креативності та творчості під час війни»; **Дітер Бонгерс** (Швейцарія) поділився дослідженнями і технологією допомоги подружнім парам у доповіді «Як війна впливає на пари та сім'ю». Доповіді іноземних колег стали органічним доповненням до бачення війни українськими фахівцями. Усі доповіді викликали жваві плідні дискусії.

Упродовж двох днів відбулася низка майстер-класів, на яких учасники конференції представляли дослідження й ділилися накопиченим практичним

психотерапевтичним досвідом про особистісні зміни українців внаслідок останніх трьох років життя у війні, трансгенераційні травми, тілесність, прокрастинацію, невизначеність та дисоціацію, роботу з родинами зниклих безвісти, ветеранами, а також втрати і трансформацію сенсів тощо. Майстер-класи, представлені учасниками конференції, підтвердили тяжіння сучасної психотерапії до мультимодальності: було представлено техніки бодинамічної теорії розвитку, досвід застосування гештальт-терапевтом психоаналітичних концепцій, позитивної психотерапії Носсрата Пезешкіана тощо. Відники майстер-класів ділилися з колегами напрацюваннями технік допомоги клієнтам у кризових ситуаціях, у роботі з травмами, втратами, з відновлення та накопичення життєвих ресурсів, формування життєстійкості та іншими викликами та проблемами, спричиненими війною.

Юрій ШЕРЕМЕТА,
«ОіС»,
za lnu.edu.ua

Кваліфікаційний центр: назустріч новаціям

На українському ринку праці вже давно нерідкісні випадки, коли працівники володіють необхідними навичками та знаннями, але документів про професійну (професійно-технічну) та вищу освіту не мають. І не мають часового ресурсу на здобуття диплому. Відсутність документа про освіту може стати перешкодою до офіційного працевлаштування та кар'єрного зростання. На допомогу приходять кваліфікаційні центри, які проводять оцінку теоретичних та практичних навичок, і присвоюють /підтверджують кваліфікацію.

Такий центр нещодавно створено і на базі ДПТНЗ «Шосткинське вище професійне училище», де відстежують запити суспільства та роботодавців.

Відомості про присвоєні професійні кваліфікації внесено до державного Реєстру

кваліфікацій Національним агентством кваліфікацій (<https://surl.li/kxplfk>) з метою державного обліку та можливості перевірки достовірності.

Чинна система дозволяє забезпечити швидке наповнення ринку праці кваліфікованими працівниками.

Детальну інформацію щодо роботи центру та процедури оцінювання результатів навчання (зокрема здобутих шляхом неформального навчання чи інформальної освіти), присвоєння та /або підтвердження професійних кваліфікацій можна отримати на офіційному сайті (<https://shvpu.osv.org.ua/>) у рубриці «Навчання для дорослих» – «Кваліфікаційний центр».

Оцінювання відбувається згідно затверджених професійних стандартів. Ці стандарти слугують основою для формування професійних

кваліфікацій, а також містять компетентності та вимоги до кваліфікації працівників. При цьому, проходити процедуру підтвердження кваліфікації можна навіть онлайн, оскільки безпекова ситуація учасників освітнього процесу стоїть на першому місці.

З вересня 2023 року і донині у Кваліфікаційному центрі

Шосткинського вищого професійного училища було проведено 29 процедур оцінювання й визнання результатів навчання та видано 29 сертифікатів про присвоєння професійних кваліфікацій за професією «Кухар» та «Кондитер».

Сертифікат про присвоєння /підтвердження кваліфікації, виданий Кваліфікаційним центром, визнається державою, може використовуватися для працевлаштування і є чинною альтернативою диплому.

Завдання на тепер – зробити українські кваліфікації більш видимими для багатьох зацікавлених сторін як у сфері освіти, так і у сфері працевлаштування.

Ганна РИБКІНА,
методист ДПТНЗ
«Шосткинське ВПУ»,
м. Шостка, Сумська обл.

«220 років історії Каразінського університету – доказ нашої незламності, сили духу та здатності долати найскладніші виклики»

Закінчення. Початок на с. 1

Біля Північного корпусу університету відбулося відкриття пам'ятника видатному митцю **Генріху Семирадському**.

У той самий день відбулася презентація об'єднаного Центру інноваційної науки університету, відвідування хімічного і біологічного факультету. Зокрема, на хімічному факультеті за участі Міністра освіти і науки України **Оксена Лісового** відкрито лабораторію хроматографії в межах розвитку Центру колективного користування науковим обладнанням Каразінського університету. За кошти Світового банку та за підтримки МОН України придбано і встановлено два високоефективних рідинних хроматографи Shimadzu LC2050C 3D та Shimadzu LC40 X3, які будуть використані для підготовки кадрів вищої кваліфікації за освітніми програмами бакалаврів, магістрів та PhD здобувачів за спеціальністю 102 Хімія, а також для проведення наукових досліджень в галузі якісного і кількісного аналізу речовин.

Завершився цей день Асамблеєю Вчених рад університету та урочистим концертом творів видатних каразінців у безпечному просторі ХНАТОБу імені М.В. Лисенка.

30 січня з нагоди 220-річниці заснування Центральної наукової бібліотеки відбулося відкриття читальних залів імені **Івана Світличного** та імені **Юрія Шевельова**.

Харківський університет – єдиний в Україні, де навчалися і працювали три лауреати Нобелівської премії – біолог **Ілля Мечников**, економіст **Семен Кузнець**, фізик **Лев Ландау**.

Імена вихованців університету увічнені в географічних назвах, назвах космічних об'єктів, рослин і мінералів, законів і формул. Близько **60** випускників університету стали дійсними членами і членами-кореспондентами Національної академії наук України.

Університет стояв у витоків усієї вищої освіти Харківщини. Від нього походять Національна юридична академія, Національна фармацевтична академія, Харківський медичний університет, Харківський педагогічний університет, Харківська зооветеринарна академія, Харківська академія культури, Харківський економічний університет та інші заклади вищої освіти.

Наразі до складу університету входить **27** факультетів та навчально-наукових інститутів, де здобувають освіту понад **18 тис.** осіб, в тому числі **831** іноземець. У наукових дослідженнях та підготовці кадрів беруть участь **1541** штатний науково-педагогічний працівник та **103** науковця, серед яких **4** академіки НАН України, **6** членів-кореспондентів НАН України, **1** член Каліфорнійської академії наук, **1** член Болгарської академії наук. У штаті університету працює **324** доктори наук, професори і **1054** кандидати наук, доценти.

Підготовка бакалаврів здійснюється за **47** спеціальностями у **20** галузях знань. Підготовка магістрів на основі ступеня бакалавра – за освітньо-професійними і освітньо-науковими програмами за

45 спеціальностями у **18** галузях знань.

До складу університету входять бібліотека, Центр сучасного мистецтва «ЄрміловЦентр», Художня галерея імені Генріха Семирадського, ЛандауЦентр, видавництво, ботанічний сад, біологічна станція і три музеї.

Університет є головною науковою організацією кількох міжнародних космічних програм. Науковці університету співпрацюють за міжнародними програмами з ученими США, Канади, Німеччини, Туреччини, Японії, Швейцарії, Болгарії, Англії та інших країн світу.

Під час засідання Наглядової ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, що відбулося 28 січня, ректор **Тетяна Кагановська** зокрема наголосила: «Навіть під час воєнних дій університет не лише зберігає свою ідентичність, а й примножує численні досягнення. Ми не зупиняємося й залишаємося серцем інновацій та важливих рішень для України. Наші викладачі працюють над розробками, які рятують життя на фронті й поза ним. Наші студенти та співробітники активно долучаються до волонтерства.

Ми, як ніхто, довели, що війна – це не лише випробування, а й інновації та розвиток. Наша місія – зберегти країну для наших нащадків!

З нагоди ювілею Каразінського хочеться висловити щиру подяку всім тим, хто завжди разом із нами!

Я щиро дякую нашим захисникам і захисницям – нащадкам козацької слави, за мужність і надійний захист!»

Лілія ЗМІЙ,
керівник пресслужби

Центру зв'язків з громадськістю
ХНУ імені В.Н. Каразіна

Фото Юлія ГАЙДЕНКО,
Вікторія ЯКИМЕНКО

Відкритий чемпіонат Полтави з козацького двобою

25 січня на надсучасній спортивній базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» відбулися змагання Відкритого чемпіонату міста Полтави з козацького двобою.

Масштабна спортивна подія відбулася за всебічної підтримки та сприяння ректора Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», керівника відокремленого підрозділу ВГО «Студентська спортивна

спілка України» у Полтавській області та очільника обласного осередку Української федерації учнівського спорту, доктора економічних наук, професора **Володимира Онищенка** та Управління молоді та спорту Полтавської міської ради.

У видовищних поєдинках з досвідченими суперниками виступили 163 учасники із 12 клубів Київської, Сумської, Харківської, Полтавської областей та міста Полтави, які продемонстрували відмінні фізичні результати та жагу до перемоги. Виступи представників улюблених спортивних клубів глядачі підтримували бурхливими оплесками.

Змагання Відкритого Чемпіонату міста Полтави з козацького двобою розпочали з рівняння на Державний Прапор під звуки Гімну України та вшанування Хвилиною мовчання військовослужбовців Збройних Сил України і мирних жителів, загиблих внаслідок

повномасштабної війни на території України.

Майбутню спортивну еліту нашої країни привітали почесні гості: декан факультету фізичної культури та спорту Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» **Ліна Рибалко**, голова Представництва громадської організації «Українська спортивна федерація «Козацький Двобій» у м. Полтаві **Павло Коробов**, голова Спортивного клубу Полтавської політехніки, майстер спорту України міжнародного класу з військово-спортивних багатоборств **Нікіта Соловей**. Учасникам побажали успіхів і перемог на спортивній арені.

Участь у турнірі взяли спортсмени з 12 спортивних клубів. Відкритий Чемпіонат міста Полтави з козацького двобою проводився у десяти категоріях: «Забава», «Борня-1», «Борня-2», «Борня-3», «Однотан ДТК», «Однотан ФТК», «Боротьба», «Випередки», «Козацькі перетяги» та «Тан-двобій».

За результатами змагань до трійки переможців увійшли такі команди:

I місце – спортивний клуб «Орел» (м. Полтава), тренер – **Павло Коробов**; спортивний клуб «Фенікс» (м. Берестин, Харківська обл.), тренер – **Данило Гуляєв**;

II місце – ЦСП «Скіф» (м. Полтава), тренер – **Сергій Чепіжний**;

III місце – спортивний клуб «Legion» (м. Ромни, Сумська обл.), тренер – **Владислав Лакиза**; КРБ «Лідер» (м. Полтава та Котельва, Полтавська обл.), тренер – **Ігор Мальярчук**.

В якості суддів відмінно відпрацювали студенти Полтавської політехніки: **Ада Мусієнко** (201-ПП факультету філології, психології та педагогіки), **Катерина Пасько** (102-ФС факультету фізичної культури та спорту), яка здобула на змаганнях 5 золотих медалей, та студент **Павло Коробов** (303-ФС факультету фізичної культури та спорту), який також здобув до своєї скарбнички особистих нагород 5 золотих медалей.

Медіацентр

НУ «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка»

Інститут професійної освіти НАПН України оголошує конкурс на заміщення посад у відділі:

фахової передвищої освіти

- науковий співробітник – 0,5 ставки;
- молодший науковий співробітник – 1 ставка;

змісту і технологій професійної освіти

- науковий співробітник – 1 ставка;

професійно-практичної підготовки

- провідний науковий співробітник – 1 ставка;
- молодший науковий співробітник – 1 ставка.

Документи на конкурс:

заява на ім'я директора Інституту; особовий листок з обліку кадрів із фотокарткою; автобіографія; характеристика з останнього місця роботи; документи про вищу освіту, наукові ступені й учені звання; копія паспорта, засвідчена претендентом; копія трудової книжки; письмова згода на збір та обробку персональних даних; список наукових праць і винаходів.

Копії зазначених документів (окрім копії паспорта) мають бути засвідченими за основним місцем роботи або нотаріально.

Термін подання документів – **один місяць** з дня опублікування оголошення.

Адреса: 03045, м. Київ, провулок Віто-Литовський, буд. 98-А, Інститут професійної освіти НАПН України.

Додаткова інформація за телефонами:
(044)259-45-53, (044)252-71-75.

Конкурс LEGO-конструювання

Робота з обдарованими дітьми є важливим складником сучасної освіти. Завдання школи – не лише виявити здібності, але й створити умови для їх гармонійного розвитку. Це можна досягти через індивідуальний підхід, впровадження диференційованих завдань, факультативів та гуртків за інтересами.

Ліцей № 9 «Гармонія» Оболонського району м. Києва є прикладом закладу освіти, в якому триває системна робота з обдарованими дітьми, що створює умови для їх всебічного розвитку. У закладі впроваджено систему підтримки талановитих учнів, яка включає поглиблене вивчення предметів, участь у конкурсах і науково-дослідницьких проєктах, а також розвиток індивідуальних здібностей на факультативах та в гуртках.

Один з основних напрямів роботи з обдарованими учнями – підтримка інтересу до науки, техніки, інженерії та математики (STEM). Завдяки різноманітним науковим гурткам, лабораторним роботам та проєктам мотивуємо учнів шукати нові рішення, розвивати технічні та дослідницькі здібності. Під час уроків велику увагу приділяємо проєктній діяльності, коли діти працюють над реальними проблемами, створюють технічні моделі та презентують свої ідеї. Вони навчаються працювати в команді, аналізувати ситуацію і шукати найкращі рішення. Результатом діяльності стає виявлення і розвиток здібностей учнів та їх зацікавленостей. Наступним кроком є активне залучення дітей до участі в різноманітних конкурсах, олімпіадах і виставках. Це дозволяє не лише продемонструвати свої досягнення, але й отримати нові знання, досвід та емоційне підкріплення від досягнутих результатів. Діти мають можливість показати свою креативність і технічну майстерність у

реальних проєктах, а також побачити креативні роботи своїх однолітків з інших закладів освіти.

Кожного разу постає питання підбору команди на профільний конкурс. З досвіду можна сказати, що найбільших результатів досягають мотивовані учні – ті кому це реально цікаво, а не кого призначив учитель для участі у конкурсі. Внутрішня мотивація учня, його зацікавленість у предметі, що підкріплюється співпрацею в команді однолітків та спілкуванням зі старшими (вчителем чи старшими учнями) дають величезну підтримку під час складної підготовки наукових проєктів.

Нещодавно в Центрі науково-технічної творчості молоді «СФЕРА» відбувся захопливий районний конкурс LEGO-конструювання «Відновлювальні джерела енергії» серед учнів молодшого шкільного віку. У конкурсі взяли участь 14 команд Оболонського району, в тому числі й учні 4-А класу ліцею № 9 «Гармонія» – **Сосненко Артем, Балаба Євген, Ратошнюк Сергій**, які посіли II місце, продемонструвавши високий рівень підготовки та інноваційний підхід.

Діти проявили не лише технічні навички, а й здатність працювати в команді, швидко ухвалювати рішення та презентувати свої ідеї. Переможці конкурсу отримали дипломи й медалі, а їхні роботи стали джерелом натхнення для подальших проєктів у галузі конструювання та робототехніки.

Підготовка до конкурсу включала низку етапів: ознайомлення з умовами конкурсу, практичні заняття з LEGO-конструювання,

розвиток творчого мислення, вивчення теоретичних основ енергетики, навчання презентації проєктів.

Учасники команди спроектували мікрорайон майбутнього, у якому кожен мешканець може відчувати себе частиною дружньої спільноти. У мікрорайоні запроєктовано такі зони:

- житлова зона, у якій поєднано квартири та офісні приміщення;
- спортивна зона, з басейном і стадіоном для занять спортом та активного відпочинку;
- кафе й парк, де мешканці можуть спілкуватися, відпочивати й проводити час із родинами;
- зона забезпечення безпеки – вишка, що захищає мешканців від зовнішніх загроз;
- зона енергетичного забезпечення та науки, де була розташована модель вітрової електростанції та схема роботи «розумної електрики».

У проєкті поєдналися захоплення дітей і зацікавленість у технічній діяльності і конструюванні. Новими науковими елементами для дітей стали такі:

- вітрова електростанція, яка забезпечує енергією будинки та громадські об'єкти;
- «зелений дах», що не лише прикрашає будинок, а й допомагає зберігати тепло;
- «розумні ліхтарі», що працюють лише тоді, коли недостатня освітленість.

Районний конкурс LEGO-конструювання, проведений у ЦНТТМ «СФЕРА», став яскравою подією, що об'єднала талановитих учнів Оболонського району.

Захід подарував дітям не лише можливість реалізувати свої ідеї, а й незабутні враження, нові знайомства та мотивацію до подальшого розвитку. Такі конкурси є важливим кроком у формуванні нового покоління креативних, наполегливих і технічно орієнтованих особистостей.

**Любов КРІПАК,
Ліцей № 9 «Гармонія»
Оболонського району м. Києва**

На фото: Сосненко Артем, Балаба Євген, Ратошнюк Євген та їх тренери – учитель початкових класів Любов Кріпак, учитель фізики Ірина Жук.

Не замінити вчителя, а допомогти

Використання ресурсів та можливостей штучного інтелекту робить нашу діяльність комфортнішою та зручнішою. Усім колективом Одеської гімназії № 26 ми перейшли на новий електронний журнал Єдина Школа, оскільки це забезпечує аналітику, звітність, планування, що завдяки штучному інтелекту повністю автоматизовано.

Тож, у контексті управління школою наразі ми використовуємо нейронні мережі, вмонтовані в електронному журналі Єдина Школа, що виконують наступні задачі:

1. Персоналізована освіта.

Системи адаптивного навчання. Аналіз даних про освітній процес та створення індивідуалізованих планів навчання для кожного учня (у системі Claude можна робити запити на основі завантаженого файлу з інформацією).

Моніторинг прогресу. Відстеження успішності учнів та рекомендації вчителям щодо спеціалізованих методів роботи з кожним учнем.

2. Адміністративні процеси.

Автоматизація обліку учнів та вчителів. Оброблення та управління інформацією щодо реєстрації учнів та кадрового складу.

Розклад уроків. Автоматичне створення оптимальних розкладів для класів та вчителів, враховуючи їхні персональні та навчальні потреби.

3. Взаємодія з батьками.

Ефективні засоби комунікації. Електронна комунікація з батьками та надання звітів про успішність учнів.

Системи оповіщення. Надсилання сповіщень батькам про події, оцінки, або зміни у навчальному процесі.

4. Аналіз та прогнозування.

Аналіз успішності закладу. Аналіз ефективності шкільних програм, ідентифікації тенденцій та прогнозування можливих покращень.

Управлінська аналітика. Допомога адміністрації школи в ухваленні рішень щодо розподілу ресурсів та стратегій розвитку.

5. Технічна підтримка.

Системи підтримки вчителів. Розроблення інструментів та ресурсів, що допомагають учителям у підготовці та проведенні уроків.

Електронні бібліотеки та навчальні платформи. Розроблення та підтримка цифрових навчальних ресурсів.

6. Боротьба зі зловживанням та кібербулінгом.

Системи моніторингу захисту. Виявлення можливих випадків кібербулінгу

та інших негативних ситуацій серед учнів.

7. Інтерактивний помічник.

Асистент з планування – нагадування про важливі події, пошук потрібної інформації, автоматичний аналіз відгуків про школу в соціальних мережах, на сайтах та виявлення проблем.

В управлінській та освітній діяльності ми використовуємо такі конкретні інструменти штучного інтелекту, такі як:

Sonic Social – нейронна мережа для генерування голосу за кадром. Дає можливість озвучувати відео (рекламне, пояснювальне, візитівка тощо).

В управлінській діяльності – для створення навчальних відеороликів, тренінгів та інструкцій для колег, презентацій та звітів, особливо якщо вони містять багато графіків, діаграм та іншої графічної інформації.

На уроках – створення відеороликів з озвучуванням.

D-ID AI Presenters, Vidnoz AI – генерування відеоролика за підготовленим текстом, створення відео з персонажем.

В управлінській діяльності – презентації та звіти з озвучуваннями ключових моментів для тренінгів, інструкцій та навчальних матеріалів.

На уроках – відеоролики, де «диктор» озвучує інформацію про географічні об'єкти, місцеві пам'ятки, туристичні напрямки та історичні події.

Quizizz – створення інтерактивних і цікавих вікторин, що сприяють активному навчанню та оцінці знань за декілька хвилин.

В управлінській діяльності – для створення тестів і тренінгів, що дозволяє керівникам зрозуміти сильні та слабкі сторони колективу.

На уроках – вікторини для тестування учнів, що стимулює інтерес учнів.

DALL-E – Нейромережа для генерування зображень.

В управлінській діяльності – вироблення зображень для маркетингу (рекламні брошури, презентації, афіші тощо, що візуалізують ідеї закладу); створення візуальних

звітів та аналітики, що полегшує розуміння складних даних та рішень.

На уроках – створення учнями зображень за визначеними умовами.

Використання штучних нейронних мереж дозволяє спростити процеси ухвалення рішень, зменшити витрати часу та ресурсів, а отже покращити якість навчання та управління. Впровадження автоматизованих процесів тестування дозволило вчителям збільшити час, який вони можуть витрачати на підготовку до уроків.

Уважаємо, що прийнятним у роботі з ШІ є проєктний підхід, у якому діти вчитимуться не тільки надавати правильні відповіді, а й ставити правильні запитання, бо саме від цього залежить запитуваний результат діяльності ШІ. Штучний інтелект не спричинить деградації навчання за умови, що ми не намагатимемося використовувати старі підходи в новій реальності.

Нині наші педагоги працюють над створенням кейсів з обранням нейронних мереж, які можна ефективно використати саме на своєму уроці, а потім передати власні знання учням. У майбутньому ми плануємо розширити використання штучного інтелекту для створення індивідуалізованих навчальних програм у процесі викладання та адаптації до потреб кожного учня.

ШІ жодним чином не зможе замінити роботу вчителів, адже генерування навчальних матеріалів та опитувальників – лише маленький відсоток роботи педагогів. ІТ-технології не можуть замінити дослідницькі роботи чи художні твори, логічне, аналітичне мислення та концентрацію уваги, розвинути головне вміння – «навчитися вчитися». Нині наша мета – навчити учасників освітнього процесу правильно користуватися наявним інструментарієм, розробити правила поведінки з ним у різних ситуаціях. Важливу роль тут відіграє виховний потенціал і власний приклад вчителя. Якщо ми, як педагоги, власним прикладом демонструватимемо правильну поведінку з ШІ, дитина це буде наслідувати і чітко зрозуміє для чого потрібен кожен окремий інструмент.

Звісно, штучний інтелект – це лише доповнення до великого арсеналу інструментів, які є в нашому розпорядженні. Найкращий спосіб використати це собі на користь – очолити і забезпечити керівництво та мотивацію цим інноваційним процесом.

Тетяна ЖОРНИЦЬКА,
директор Одеської гімназії № 26
Одеської міської ради

Дякуємо, супервчителько!

В и часто чули, щоб діти називали свою першу вчительку супервчителькою?

А мої п'ятеро дітей ніяк інакше і не називають **Олену Олександрівну Войтенко**, яка працює зараз в Лиманському ліцеї № 4 (з багатотраждального міста Лиман Донецької області). Повірте, я бачила багатьох вчителів. Моя старша донька навчається в 11 класі, двійко синочків – у 8 класі, а менші, донька та синочок, – у 5 класі. Саме на долю цих малюків припало те, що дистанційно вони вчать з 1 класу, а за чотири роки початкової школи в них змінилося три вчителі. У 3 класі до них прийшла працювати Олена Олександрівна.

За два роки навчання наші діти пройшли матеріал по предметах, починаючи з 1 класу, тому що реально діти знову вчилися читати, писати й при цьому засвоювали те, що мали знати на кінець навчання у 4 класі.

Це були важкі часи початку війни, коли ми все покинули та виїхали з рідної домівки світ за очі (в класі були й такі дітки, що пережили окупацію та евакуювалися у більш безпечні території пізніше). Навчання онлайн було й важким для восьмирічних дітей, але цікавим. Та більш за все дітям подобалося, що крім уроків Олена Олександрівна примудрялася в режимі онлайн майже кожного дня проводити якісь позакласні заходи, бесіди,

екскурсії (усе це висвітлювалося на сайті Лиманського ліцею № 4). Наприклад, віртуальні екскурсії до регіонального ландшафтного парку «Клебан-Бик» із розповідями його фахівців (територіально РЛП «Клебан-Бик» розташований у нас на Донеччині, поблизу міста Костянтинівка).

Але й цього було замало нашої невгамовної вчительці! Вже восени 2023 року вона запропонувала дітям поїхати на безкоштовні екскурсії, що було організовано за програмою Донецької ОДА «Екологічними стежками рідної України». Група з десяти учнів разом з Оленою Олександрівною поїхала до спеціально обладнаного табору. П'ять днів діти провели весело й цікаво. Жалкували вони лише про те, що ці дні швидко пролетіли.

Розпочався 2024-2025 навчальний рік. Мої меншенки вже навчаються в 5 класі... І тут знов пропозиція щодо екскурсії «Екологічними стежками рідної України». Не вагаючись, я дозволила всім моїм п'ятьом дітям разом з Оленою Олександрівною відправитися у «мандри» до Черкащини, по місцях Тараса Шевченка. Діти (а їх було більше 40 з Донецької області) жили у спеціально облаштованому таборі за розкладом, який був підготовлений на замовлення Донецької ВДА працівниками ТОВ «Інформаційно-просвітницький центр

«Екологічна варта». Ці сім днів були насиченими різними екскурсіями та заходами в таборі. Діти встигли там повчитися стріляти з лука, нарядити ялинку, зустрітися зі святим Миколаєм. А скільки всього нового дізналися про Шевченка! Які цікаві (зі слів самих дітей) були поїздки до різних музеїв, у філармонію та зоопарк. Крім того, прогулянки лісом, біля озера, по території табору... Навіть встигли виліпити сніговика в той єдиний вечір, коли падав сніг!

Скільки у дітей тепер добрих спогадів! І справді, так відновлюється психічне здоров'я малечі!

І ми, батьки, щиро дякуємо Донецькій ВДА за створення програми «Екологічними стежками рідної України» (безкоштовної для дітей Донеччини), товариству «Інформаційно-просвітницький центр «Екологічна варта» та його працівникам за чудово продумані та прекрасно організовані цікаві екскурсії та заходи, безпечні умови перебування,

відмінне харчування. Подяка всім супровідникам, що працювали з дітьми.

Особлива подяка нашої вчительці Олені Олександрівні Войтенко, яка з материнською турботою опікувалася групою дітей із Лиману, Слов'янська та Краматорська. Протягом семи днів вона була поруч із дітьми та на зв'язку з нами, батьками. Наша вчителька змогла розтопити «крижинки льоду», що були через війну в серцях наших дітей (а серед них були й дітки з особливими потребами). Вона згуртувала учнів, вчила, як швидко створювати цікаві вистави, робити незабутні вечори, весело проводити час у компанії тощо.

І зараз ця чудова вчителька на зв'язку із колишніми учнями, і з учасниками екскурсії, і з нами, їхніми батьками. Усі разом онлайн готуємося до різних дитячих конкурсів, ділимося в групі цікавою інформацією, мріємо про майбутні мандри «Екологічними стежками рідної України», а, може, й світом. Колись... Спілкуємося, отримуємо позитивні емоції, радіючи життю, сподіваючись на краще.

Дякуємо педагогу, нашої супервчительці – Олені Олександрівні Войтенко!

ГРЕВЦОВА Олена Сергіївна,
мама п'ятьох
неповнолітніх дітей,
мешканка селища
Ямпіль Лиманської ТГ
Краматорського району
Донецької області

«Тільки велика праця має добрий результат»

У стінах УГСП презентували «Ілюстровану історико-богословську енциклопедію»

17 грудня 2024 року у конференц-залі імені Василя Сухомлинського Університету Григорія Сковороди в Переяславі відбулася значуща наукова подія. Тут презентували перший том «Ілюстрованої історико-богословської енциклопедії», яку підготував творчий авторський колектив на чолі з доктором історичних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України **Василем Балухом**. Співавторами виступили ректор УГСП, доктор історичних наук, професор **Віталій Коцур** і голова Вченої ради університету, доктор історичних наук, академік НАПН України **Віктор Коцур**.

Праця містить сукупність термінів, понять і категорій історико-богословського та релігієзнавчо-філософського характеру, а важливе місце в енциклопедії займають статті з ґрунтовними біографічними відомостями про релігійних і церковних діячів, описами географічних місць, подій та явищ, що увиразнюють історичний процес і особливості релігійних пошуків людства, інституційного оформлення релігійних організацій, рухів, шкіл, формування й еволюцію віровчень, культів, догматичних, канонічних і літургічних традицій, а також динаміку розвитку історіософської й релігійно-богословської думки в Україні та світі.

Починаючи з першого тому, «Ілюстрована історико-богословська енциклопедія» міститиме понад 2 тис. словникових статей різних обсягів, у яких подано термінологічне визначення і тлумачення терміну у синхронічному (сучасний стан) і в діахронічному аспектах (історія розвитку). Статті розміщено за алфавітом і містять вони, крім історико-богословських термінів, короткі

біографії релігійних і церковних діячів, пророків і євангелістів, засновників релігій, церков, очільників релігійних рухів і організацій тощо.

Під час зібрання було представлено низку виступів поважних науковців та представників духовенства, які зверталися до присутніх з вітальними словами і фаховими словами рецензій на новодрук.

Ректор університету Віталій Коцур зокрема сказав таке: «Це дійсно непересічна подія в історії не лише нашого університету, а й держави в цілому. Бо такого роду енциклопедичне видання вийшло вперше, і його актуальність складно не помітити. Нинішня війна точиться не лише на фронті зі зброєю, а є ідеологічною та релігійною. Від моменту здобуття нашої державою незалежності ці війни тривають. Ми намагаємося максимально українізувати і поширити знання про нашу українську релігію, українізувати усі терміни. Видання складається з чотирьох томів. Це досить тривала і складна робота, що потребує вивчення, дослідження, оброблення й написання тексту в доступному для кожної людини енциклопедичному форматі. Аудиторія нашого видання – це передусім церковнослужителі, які несуть віру і знання. Це наша місія, яку ми несемо, адже релігія є одним із визначальних чинників національної та

громадянської ідентичності, яку тривалий час ми не мали на належному рівні і нині починаємо це усвідомлювати».

Свою присутність зібрання освятив і ректор Київської православної богословської академії **Олександр Трофимлюк**, який звернувся до присутніх: «Це справді унікальна подія, надзвичайно важлива для нашого суспільства. Цю книгу треба

читати всім. Ще в УПЦ КП ми утворили цілий інститут історії церкви. Він мав займатися виданням українською богословської енциклопедії, але жоден її том донині не побачив світ. Велика шана і подяка тим, хто вже представляє перший плід своєї роботи. Чекаємо на наступні томи!»

Про роботу над виданням змістовно говорив професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, очільник авторського колективу Василь Балух: «Я дотримуюся традиції, якій цього року виповнюється 15 років, і знову представляю в стінах Переяславського університету наші нові праці. Тому ця подія, поза всім іншим, вже є особливою. У Святому Письмі є багато висловів про важливість знань і необхідність їхнього передавання. Слідуючи цим настановам, ми, загалом кажучи, все своє життя працюємо на благо молодого покоління. Ще у 2013

році ми видали глосарій релігієзнавця, що допоміг виховати цілу плеяду висококваліфікованих фахівців. Такий самий словник згодом було видано і на прохання греко-католиків. Квінтесенцією цих видань став великий словник «Релігійна палітра ранньо-модерної України». Багато років роботи спонукали мене зайнятися ще важливішою проблемою – підготувати енциклопедичні видання. Цю ідею підтримали у Переяславі, підтримали мої учні – кандидати і доктори наук. На видання, яке ми презентуємо нині, Блаженніший Єпіфаній благословив нас під час одного зі своїх приїздів у Чернівці. Найважчим було визначити перелік термінів і особистостей, які увійшли б до цієї енциклопедії.

При написанні енциклопедії ми використали джерела сімома іноземними мовами. У першому томі 423 статті – від літери А до літери Г. Автори вдячні рецензентам роботи – науковцям **Олександру Реснту**, протоієрею **Віталію Клосу**, **Петру Кирилюку**. Їх побажання і рекомендації допомогли нам краще структурувати матеріал. Особлива подяка вашому молодому ректору Віталію Коцуру – поза всім іншим він прекрасний менеджер, без якого це видання сьогодні б не побачило світ».

Гість презентації, академік НАПН України **Георгій Філіпчук** наголосив, що проблеми церкви – це проблеми духу. Це думки, що відповідають на екзистенційне питання, закладене у словах апостола Петра про те, як треба жити.

«У цій енциклопедії є друга висока сторона – українськість і українознавство, які ми маємо пізнавати, удосконалюючи себе. Творити ту модель, на яку тепер має стати наша українська національна школа. Ця енциклопедія є в контексті того, що зроблено нашими великими

попередниками і що ми з вами маємо шанувати. Вам вдалося поєднати багато думок і величин. Це заслуговує бути не просто допоміжною літературою, а нашою настільною книгою. Енциклопедія – це передусім правда, яку ця книга дає багатством», – серед іншого зазначив Георгій Георгійович.

Проректор з наукової роботи Київської православної богословської академії Віталій Клос теж взяв слово і щиро подякував за можливість взяти участь.

«Усі ми знаємо, що тільки велика праця має добрий результат. І вона якраз втілилася у цій ілюстрованій енциклопедії, яка є надзвичайно важливою для нашого сьогодення. Після атеїстичного періоду переслідування церкви ми з вами починаємо усвідомлювати і розуміти значення православної церкви для українського народу. У цій енциклопедії домінують визначні постаті, святині, усе те, що торкається Святого Писання. Кожен з нас знайде тут для себе безліч цікавих відповідей. Задумаймося про розвиток нашого інтелектуального суспільства, слідуємо за такими прикладами як Григорій Сковорода», – сказав Віталій Клос.

Виступили також президент Міжнародного фонду досліджень освітньої політики **Тарас Фініков** й завідувач кафедри філософії і соціальної антропології імені професора І.П. Стогнія Університету Григорія Сковороди в Переяславі **Сергій Рук**.

Наостанок ректор Університету Григорія Сковороди в Переяславі Віталій Коцур, з нагоди 15-річчя спільної зі сквородинцями творчої діяльності нагородив Василя Балуха університетським «Орденем Володимира Мономаха».

Максим ЛЕВЧЕНКО,
пресслужба УГСП,
м. Переяслав

Гостьова лекція «Іван Драч: ідеали соборності»

До Дня Соборності України 23 січня у межах серії просвітницьких вебінарів «Цвіт української педагогіки: сучасне і минуле» відбулася гостьова лекція «Іван Драч: ідеали соборності».

Організатор заходу – відділ змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (завідувач – професор **Мирослава Вовк**). Ініціатор і модератор заходу – провідний науковий співробітник відділу, доктор педагогічних наук **Наталія Філіпчук**. Співорганізатори лекції – Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, Інститут проблем виховання НАПН України, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Лектор – **Микола Жулинський**, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, академік НАН України.

Учасники заходу (більше 150 осіб) – викладачі, студенти, магістранти Уманського ДПУ імені Павла Тичини, Чернівецького НУ імені Юрія Федьковича, Прикарпатського НУ імені Василя Стефаника, СумДПУ імені А.С. Макаренка, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Вінницького ДПУ імені Михайла Коцюбинського, Полтавського НПУ імені

В.Г. Короленка, науковці інститутів НАПН України, методисти й учні Київської МАН учнівської молоді, учителі й учні гімназії-інтернату № 13 м. Києва та ін. До заходу було представлено (співробітники ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського **Оксана Бондарчук, Інна Лобановська**) книжкову виставку видатного українського діяча, поета, сценариста Івана Драча.

Микола Жулинський розкрив особистість Івана Драча на основі маловідомих фактів його життя, творчої і політичної діяльності. Розпочалася лекція з прочитання новели письменника «Бути таким як Сталін» з книги сільських спогадів – спогадів про дитинство, односельців, шкільні роки. Йшлося про поетичний заповіт поета, написаний ще у 1970-х роках, – «Поховайте мене у Теліженцях». Завдяки майстерному слову Миколи Жулинського учасники заходу поринули у цікаві спогади про діяльність І. Драча як сценариста. Навіть наприкінці життя його не полишала ідея створити кіносценарій про Олександра Довженка, про історію написання кіноповісті «Україна в огні».

На переконання професора Жулинського, Іван Драч – неповторна постать у мистецтві. Він увірвався в українську літературу як поет, який зруйнував

канони соціалістичного реалізму (поема «Ніж у сонці» й ін.). Як представник шістдесятництва Іван Драч «прориває соціалістичну за змістом літературу новим словом». Його збірка поетичних творів «Соняшник» особливо сприймалася молоддю, але й старше покоління, зокрема М. Рильський, високо цінувало його поетичне новаторство.

Лектор, занурюючи слухачів у культурно-історичний контекст українського політичного життя кінця 1980-х – початку 1990-х рр., наголосив на історичній місії Івана Драча: виході інтелігенції на новий політичний рівень, про що свідчить створення Народного Руху України – громадської сили, що здійснила відновлення Української Державності.

Пам'ять про видатних сучасників, новаторів у мистецькій сфері, подвижників в українському політичному й державотворчому русі, представником яких був Іван Драч, – житиме, його спадщина – зберігатиметься, поетичне слово – звучатиме серед народу.

Мирослава ВОВК,
ІПООД імені Івана Зязюна
НАПН України

Запис лекції:

Епоха креативних змін

Нині (2 січня 2025 року) виповнилося чверть віку, як українська освіта отримала незворотний вектор демократизації. Численні нововведення, що їх запровадив в освіту міністр освіти і науки України *Василь Кремень* – доктор філософських наук, професор, академік НАН України і академік НАПН України, почесний професор багатьох вітчизняних і закордонних університетів – вплинули на український соціум, проголосивши свободу мислення, розвиток особистості, цінність креативності. Численні інновації міністра ґрунтувалися на авторській філософії людиноцентризму в освіті.

Інтерв'ю, приурочене до цієї дати, дозволяє зазирнути глибше й зрозуміти ґрунтовніше не лише сутність реформування освіти, а й наступних соціальних змін в нашому суспільстві.

– Шановний Василю Григоровичу! Ми, хто переживав цей історичний період разом, вже звикли до інновацій в освіті початку 2000-х. Хто знайомий з віхами Вашого професійного й особистісного зростання, розуміє, звідки Ваш глибокий і цілісний погляд на освіту, на потреби розвитку держави, на перспективи світового розвитку.

Дійсно, у 90-ті вчені незалежної України вже розробляли проблематику гуманітаристики, що не могла з'явитися у тоталітарній державі, до складу якої входила Україна, – особистісний підхід у педагогіці, суб'єктність

як індивідуальний і суспільний феномен у психології і соціології, історіософське розуміння окремішності українства, філософське осмислення української

ментальності тощо. Але саме Вам вдалося теоретично узагальнити постулати назрілих змін і практично їх реалізувати в освітній галузі – сегменті суспільного буття, що відповідає за виховання й формування громадянина. Це щасливий джекпот для України чи буденна закономірність суспільного розвитку?

– Упродовж всього періоду своєї діяльності в незалежній Україні я тією чи іншою мірою займався вирішенням питань реформування освіти. Своє головне завдання бачив у створенні (на основі отриманої від минулого освітньої спадщини) сучасної, цілісної й ефективної української національної системи освіти, яка б забезпечувала розвиток творчої особистості, формування громадянина і патріота, підготовку конкурентоспроможного професіонала. І таким чином створювала необхідні умови для подальшого прогресу української держави, нації і суспільства, відповідного цивілізаційним запитам сьогодення.

Будучи філософом, на всіх етапах свого життя намагався раціонально осмислювати дійсність, аналізувати й передбачати хід суспільних

Зміни в освітній галузі, очолюваній Міністром освіти і науки Василем Кременем у 2000–2005 рр., були концептуально цілісними і логічно продовжили теоретичні наукові напрацювання. Саме з його ініціативи й за безпосереднього керування в країні відбувається активний процес переходу від авторитарної педагогіки до педагогіки толерантності, освітня система України наближається до освітніх систем розвинутих європейських країн, втілюється в життя інноваційна державна політика в галузях освіти і науки. Загальноосвітня школа переходить до нового змісту та дванадцятирічного навчання. Запроваджено вивчення іноземної мови з другого класу. Українську мову як державну вивчають усі учні. Кількість учнів, що навчається українською, зросла з 62% до майже 75%. Причому без будь-якого тиску і супротиву. Навчальні досягнення оцінюються позитивною дванадцятибальною шкалою. Обґрунтовується перехід старшої школи до профільності. Переважно здійснено комп'ютеризацію загальноосвітніх закладів. Розпочато виконання програми «Шкільний автобус». Ухвалено програму з виготовлення та постачання до закладів освіти обладнання нового покоління для вивчення природничо-математичних та технологічних дисциплін. Абітурієнтам дозволено брати участь у конкурсі одночасно в кількох університетів. Із 2003 р. започатковано експеримент із упровадження зовнішнього незалежного оцінювання. 25 серпня 2004 р. за поданням МОН України ухвалено постанову Кабінету Міністрів України щодо ЗНО, якою передбачено у 2005–2006 рр. випробувати технології ЗНО, а у 2007–2008 рр.

запровадити в усій країні, що й здійснено пізніше.

Системні зміни відбуваються і у вищій освіті України. Вища школа була підготовлена до входження у Болонський процес, приєднання до якого формально сталося в травні 2005 р. Упродовж кількох років було підготовлено отримання позики Світового банку для розвитку освіти України, що розпочалося з 2006 р. Істотно збільшилася кількість студентів закладів вищої освіти.

Переміни торкнулися й економічної сфери галузі. Зросло фінансування науки і освіти. Утверджуються нові форми її організації, у тому числі технопарки. Повністю ліквідовано заборгованість із заробітної платні вчителям і науковцям. Значно поліпшено умови роботи викладачів, стипендія студентів тільки в 2004 р. зросла більше ніж удвічі. Вперше в сучасній історії у 2001 р. заробітна плата в освіті перевищила відповідний показник у сферах охорони здоров'я, культури та ін.

Саме за керівництва галуззю міністра В.Г. Кременя відбувся злам у свідомості суспільства щодо доленосної функції освіти і науки. Відбулася відчутна демократизація суспільства.

Саме наказ міністра освіти і науки України Василя Кременя про заборону переслідування студентської молоді, яка прагнула висловити свою думку під час подій на Майдані Незалежності у 2004-2005 рр., сприяв перемозі Помаранчевої революції. Цей наказ був оцінений громадянами України, як прояв реальної демократії у країні з боку патріотичного істеблішменту, і сприйнятий, як заклик до сміливого й відкритого висловлення волі.

процесів, в яких освіті й освітній діяльності належить одне з чільних місць. У роздумах в центрі уявного всесвіту я бачив людину, її розвиток та самореалізацію. То де ж, як не в освіті маємо створити нову людину!

– Ви стали першим міністром об'єднаного Міністерства освіти і науки України. Чия це була ідея про об'єднання галузей і наскільки, на Вашу думку, вона себе виправдала?

– Під час роботи в системі політичного управління країни займався проблемами розвитку освіти і науки (1979–1991). Ці ж питання в контексті соціально-політичного і гуманітарного розвитку української держави були в колі моєї уваги в часи роботи заступником директора Національного інституту стратегічних досліджень (1992–1994). На посаді заступника Глави Адміністрації Президента України і керівника Служби гуманітарної політики також опікувався, окрім усього іншого, питаннями освіти і науки (1994–1998 рр.). Як народний депутат України очолював підкомітет з фахової освіти Комітету з науки і освіти Верховної Ради України (1998–2000 рр.). Із 1999 року я президент Товариства «Знання» України – провідної просвітницької громадської організації країни. Для мене наука й освіта – злиті воедино поняття, оскільки в центрі цих суспільних феноменів стоїть людина.

Чия не була б ідея об'єднання, вона повністю виправдовує себе. Прогрес цивілізації нині ґрунтується на технічних і технологічних інноваціях. Наука є сферою, що продукує нові ідеї і технології, а освіта – завдяки підготовці фахівців, формуванню особистості – робить їх дієвими, діяльними і забезпечує гуманістичний складник прогресу.

– Історія не має умовного способу. І усе ж, прошу Вас припустити, як наразі виглядала б українська освіта, якби не було отих втрачених – за рахунок припинення реформ – можливостей.

– Скажу інакше. Тимчасове припинення реформ ще більше переконало в їх невідворотності. І це перше. А друге – точка неповернення в нашому суспільстві, в його становленні, зокрема й в освіті, позначилася у 2004 році з подіями Помаранчевої Революції. Наказ Міністра освіти і науки України від 25.11.2004 р. про заборону переслідування студентської молоді, а також ряд інших звернень за моїм підписом, того короткого й насиченого, але такого життєдайного для України історичного проміжку, були відповідями на запити часу. Вони слідували Конституції України, віддзеркалюючи принципи організації того суспільства, якого прагнули українці, проголошуючи незалежність своєї держави. Були й інші важливі результати роботи Міністерства освіти і науки України у 2000–2005 рр.

– Ще одне болюче питання (з огляду на фінансування науки й освіти в Україні): розвиток науки й розвиток суспільства – як вони пов'язані і яку роль у цьому відіграє гуманітарний складник у контексті технічних і технологічних досягнень людства? Який з них виступає причиною / запобіжником війни?

– Треба глибоко усвідомлювати, що і розвиток науки, і розвиток суспільства тільки тоді є взаємообумовленими і гармонійно пов'язаними, коли людина є найбільшою цінністю. Підтримування рівноваги є складним, але необхідним завданням внутрішньої і зовнішньої політики держави, яка вважає себе демократичною. Розвиток економіки, законотворчість,

судова система, освіта – усі соціальні інститути мають функціонувати заради громадян держави, держави-нації. Це породжує єдність усіх верств соціуму, а отже моральність, патріотизм і самовіддачу.

Враховуючи нинішню ситуацію світової турбулентності, треба зазначити, що настав час переосмислення й перескладання міжнародних домовленостей, що могли б гарантувати тривалий стабільний розвиток міжнародної спільноти. І, як бачимо, технічні інновації, економічна потужність мають урівноважуватися гуманістичними ідеями цінності людини. За це й боремося.

Я переконаний, що освіта покликана здійснювати цілісний індивідуальний розвиток кожної людини, з формуванням в неї загальнонаціональних цінностей у контексті загальноцивілізаційних процесів. Це забезпечує єдність і згуртованість української нації, усвідомлення національного інтересу і готовність відстоювати, захищати й обороняти українську державу. Саме таке завдання доля поклала на сучасне покоління українців, які дають гідну відсіч на російське повномасштабне вторгнення, на російську війну проти України.

– Гадаю, висловлю загальну думку, що Ваш інтелект і особистісні якості, навіть для масово обдарованого українського соціуму, мали би бути краще й глибше задіяними у суспільстві, що прагне незалежності й розвитку. Але ми, Ваші сучасники, із великим задоволенням можемо відзначати: ми жили в епоху креативних змін.

Дякуємо за інтерв'ю! Щастя Вам!

Лідія ТКАЧЕНКО, «ОіС»

Міжнародна асоціація позашкільної освіти: підтримка, захист, розвиток

У 2025 р. Міжнародна асоціація позашкільної освіти (МАПО) / International Association of After-school Education (IAASE) відзначає 10 років з часу створення. Це міжнародне професійне громадське об'єднання, засноване 25 листопада 2015 р. у м. Києві, Україна.

До складу МАПО входить понад 2500 членів – громадян України, Республіки Болгарія, Республіки Польща, Литовської Республіки, Республіки Казахстан та ін.

Основною метою діяльності Міжнародної асоціації позашкільної освіти є реалізація законних прав та захист інтересів громадян у сфері позашкільної освіти, організації вільного часу.

Міжнародна асоціація позашкільної освіти завдяки активній діяльності пройшла шлях від створення до визнання і вписала безліч нових сторінок в історію позашкільної освіти, її громадський та освітньо-науковий поступ.

Асоціація є добровільною, незалежною, неприбутковою організацією, створеною відповідно до Конституції України та Закону України «Про громадські об'єднання».

Засновник і президент МАПО – **Олена Володимирівна Биковська**, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри позашкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Засновник і виконавчий директор МАПО – **Наталія Іванівна Савенко**, заслужений працівник освіти України, директор Центру позашкільної роботи Святошинського району м. Києва (1995–2023 рр.). Структура Асоціації включає Правління, регіональні відділення, що функціонують в усіх областях України та іноземних державах.

Основними напрямками діяльності МАПО є такі:

- захист прав та інтересів позашкільної освіти;
- розвиток стратегічних комунікацій позашкільної освіти з органами державної влади, місцевого самоврядування, закладами освіти, науковими установами, громадськими об'єднаннями України та іноземних держав;
- участь у законопроектній діяльності та підготовці підзаконних нормативно-правових

актів у сфері позашкільної освіти;

- популяризація позашкільної освіти, проведено заходів з позашкільної освіти та інформаційний супровід;

- удосконалення та розвиток кадрового забезпечення позашкільної освіти, підготовка молодих педагогів позашкільної освіти.

Історія заснування МАПО розпочалася у 2015 р., коли здійснювалася робота над проектом нового закону про освіту й постало питання щодо законодавчого забезпечення позашкільної освіти й діяльності закладів позашкільної освіти.

Крок за кроком у структурі освітньої галузі поставала позашкільна освіта як невід'ємний складник системи освіти – важлива діяльність з поглиблення фахової освіти й соціалізації учнівської молоді.

Усі роки МАПО активно бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти, законопроектній діяльності та підготовці підзаконних нормативно-правових актів.

Зокрема члени Асоціації з метою регулювання відносин у сфері позашкільної освіти долучалися до підготовки Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про внесення змін до деяких законів

України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» тощо.

Активною була участь МАПО у підготовці підзаконних нормативно-правових актів (НПА) з позашкільної освіти, діяльності закладів позашкільної освіти, зокрема постанов Кабінету Міністрів України № 1187 від 30.12.2015 р., № 365 24.03.2021 р. «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від у частині доповнення ліцензування у сфері позашкільної освіти; наказів Міністерства освіти і науки України № 17 від 05.01.2021 р. «Про затвердження Типової освітньої програми закладу позашкільної освіти», № 276 від 07.03.2024 р. «Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року», № 1277 від 10.09.2024 р. «Про внесення змін до Положення про атестацію педагогічних працівників», № 931 від 20.07.2020 р. «Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам», наказу Державної служби якості освіти України № 01-11/78 від 07.12.2020 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти».

Членами МАПО розроблено стратегічні документи – Концепцію позашкільної освіти в умовах воєнного стану (2023, 2024), Стратегію розвитку позашкільної освіти (2018, 2021), «Позашкільна освіта: сучасний стан і візія 2030» (2019), Концепція позашкільної освіти в умовах децентралізації (2019) та ін.

Значну увагу МАПО приділяє розвитку стратегічних комунікацій з органами державної влади, місцевого самоврядування,

закладами освіти, науковими установами, громадськими об'єднаннями України та іноземних держав щодо позашкільної освіти.

Міжнародною асоціацією позашкільної освіти укладено угоди, меморандуми про співпрацю та взаємодію з Міністерством освіти і науки України, Державною службою якості освіти України, Національною академією педагогічних наук України, Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова, Національним інститутом стратегічних досліджень, Польсько-українською господарчою палатою, Благодійним фондом Польсько-українського партнерства, Консорціумом з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, Асоціацією «VKRAINA» та ін.

Члени МАПО входять до складу консультативно-дорадчих органів, зокрема Ради голів громадських рад при Кабінеті Міністрів України; Громадської Ради при Державній службі якості освіти України; Громадської Ради при Міністерстві освіти і науки України; Експертної комісії з позашкільної освіти Міністерства освіти і науки України та ін.

З метою реалізації законних прав та захисту інтересів дітей у сфері позашкільної освіти МАПО здійснює адвокацію закладів позашкільної освіти. За сприяння МАПО призупинено і не допущено реорганізацію / закриття / ліквідацію понад 40 закладів позашкільної освіти у Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Луганській, Херсонській, Чернігівській, Черкаській та інших областях.

Міжнародна асоціація позашкільної освіти постійно здійснює популяризацію позашкільної освіти, інформаційний супровід, організацію і проведення проєктів, подій тощо.

Спільно з партнерами організовано і

реалізовано понад 30 міжнародних та національних проєктів, акцій, конкурсів, серед яких: щорічна Всеукраїнська виставка-конкурс «Талановиті! Наполегливі! Успішні!» (з 2015 р.), проєкт «Університет юного педагога» (з 2021 р.), Міжнародний проєкт «Позашкільна освіта України і Польщі: розвиток співпраці» (з 2018 р.), Міжнародний проєкт «Позашкілля – українським дітям за кордоном» (2024), Національний проєкт «Всеукраїнський марафон #Позашкілля 2024/25» (2024), конкурс мотиваційних есе «Чому я мрію стати педагогом?» (з 2020 р.), акція «Підтримка дітей України, страждають від війни» (2022), Всеукраїнський спільний проєкт «30 днів – 30 знаменних років позашкільної освіти Незалежній Україні» до 30-річчя Незалежності України (2021), Марафон #Позашкілля2021 (2021), Міжнародний фотоконкурс «Світ закладів позашкільної освіти» (2021), Національний проєкт «Інтерактивна карта закладів позашкільної освіти» до 30-річчя Незалежності України (2021), Флешмоб «Наші учні закладу позашкільної освіти – наш KPI» (2021), Національний проєкт «Позашкільна освіта заради майбутнього» до Дня захисту дітей (2019, 2020), Всеукраїнська акція «Ми разом з Луганщиною» (2020), Всеукраїнський спільний проєкт «Заклади позашкільної освіти: дистанційна робота» (2020), Міжнародний проєкт «Дистанційне навчання у позашкільній освіті» / International

projekt «E-Learning in After-School Education» (2020), Міжнародна акція «Світ позашкільля» / «Word of After-School Education» (2020), Національний проєкт «Історія позашкільної освіти: 1991–2020» (2020), Національний проєкт «Моя кар'єра», челенджи «Я – випускник позашкільля», «Наші випускники – наша гордість» (2020), Всеукраїнський проєкт «25 років Незалежності України – 25 років розвитку позашкільної освіти» (2015) та ін.

МАПО постійно організовує і проводить міжнародні, всеукраїнські, регіональні конференції, семінари, круглі столи з питань позашкільної освіти з широким залученням до них представницького кола учасників. Протягом 2015–2025 рр. за участю понад **200 мус.** учасників проведено понад 100 заходів.

Серед них знаковими для розвитку позашкільної освіти стали: Всеукраїнський форум «Позашкільна освіта – українським дітям» до Дня позашкілля 2024 (2024), пресконференція «Позашкільна освіта: десять звершень» (з 2017 р. дотепер), IV, V, VI і VII Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (з 2016 р.), Всеукраїнський круглий стіл за участю міжнародних партнерів «Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану» (2024), Всеукраїнська нарада з питань позашкільної освіти (2023), Всеукраїнський форум «Позашкільна освіта 2023: сучасні виклики та рішення» до Дня Позашкілля (2023), Всеукраїнський круглий стіл «Забезпечення і реалізація прав дітей на позашкільну освіту в умовах воєнного стану» (2023), Всеукраїнський форум «Діти і освітянський фронт позашкілля» до Дня Позашкілля (2022), Всеукраїнська нарада «Позашкільна освіта у воєнний та повоєнний час» до Дня захисту дітей (2022), Всеукраїнський форум до Дня позашкілля «Позашкільна освіта без бар'єрів. Модель майбутнього» (2021), Міжнародна конференція «Позашкільна освіта: вчора, сьогодні, завтра» (2020 р.), Методологічний семінар з позашкільної освіти (з 2020 р. дотепер), Вебінар «Позашкільна освіта у громаді: Як зберегти мережу і забезпечити розвиток?» (2020), Міжнародний семінар «Сучасна концепція позашкільної освіти» (2019), Круглий стіл «Позашкільна освіта: національні та регіональні перспективи» (2019), Всеукраїнський

Закінчення. Початок на с. 14

Форум з позашкільної освіти (2019), Всеукраїнський круглий стіл «Підготовка педагогів позашкільної освіти: шлях становлення і розвитку» (2019), Міжнародний семінар «Сучасна концепція позашкільної освіти» (2019), Генеральна асамблея та II Загальні збори МАПО (2019), Всеукраїнський семінар «Позашкільна освіта: сучасні виклики і відповіді» (2018), Стратегічна сесія з розвитку позашкільної освіти (2018), Круглий стіл «Стратегія розвитку позашкільної освіти» (2018), Міжнародний форум з позашкільної освіти «Розроблення сучасної концепції позашкільної освіти в умовах децентралізації» (2017), Всеукраїнський форум працівників позашкільної освіти «Позашкільна освіта в умовах децентралізації» (2016), круглий стіл «Система освіти України: терміни і визначення» (2016), I Загальні збори МАПО, Форум з позашкільної освіти (2016) та ін.

З метою популяризації інформації щодо позашкільної освіти, діяльності закладів позашкільної освіти оприлюднюється на різних інформаційних площадках МАПО та партнерів: сайт «Позашкільна освіта» (www.pou.org.ua), ФБ-сторінка «Позашкільна освіта» (www.facebook.com/pou.org.ua), Facebook-сторінка «Кафедра позашкільної освіти» (www.facebook.com/PouoNpu), YouTube-канал (www.youtube.com/c/OlenaBykovska/videos), Українсько-польська медіаплатформа (<http://surl.li/kfrgtq>) та ін.

Важливим напрямом діяльності МАПО є удосконалення та розвиток кадрового забезпечення позашкільної освіти, підготовка молодих педагогів позашкільної освіти.

МАПО спільно з кафедрою позашкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова започатковано проєкт «Університет юного педагога», курси підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників за освітньою програмою «Позашкільна освіта», постійний Методологічний семінар з позашкільної освіти. Значну увагу приділено створенню і підтримці системи підготовки фахівців позашкільної освіти на трьох рівнях вищої освіти – бакалаврському, магістерському,

освітньо-науковому за освітніми програмами з позашкільної освіти.

Усеукраїнський експеримент «Дуальне навчання в професійній підготовці педагогічних працівників позашкільної освіти» також триває за участю МАПО згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 944 від 24.10.2022 р.

Отже, завдяки професіоналізму, активній громадській позиції та діяльності членів МАПО у Законі України «Про освіту» в структурі освіти представлено позашкільну освіту, є окрема стаття 14 Позашкільна освіта, норми щодо позашкільної освіти, закладів позашкільної освіти; відновлено роботу Експертної комісії з позашкільної освіти при Міністерстві освіти і науки України; започатковано щорічне відзначення 25 вересня Дня позашкільля; здійснюється удосконалення та розвиток позашкільної освіти, підготовка молодих педагогів позашкільної освіти та ін.

Щорічне підведення підсумків року у сфері позашкільної освіти в Укрінформ з нагородженням «Лідер позашкільної освіти» та «Партнерство позашкільної освіти» стало гарною традицією не лише для МАПО, а й стейкхолдерів.

За активну діяльність членів Міжнародної асоціації позашкільної освіти нагороджено державними і відомчими відзнаками у галузі освіти і науки.

Міжнародна асоціація позашкільної освіти спільно з партнерами – Міністерством освіти і науки України, Державною службою якості освіти України, Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова, Польсько-українською господарчою палатою неодноразово ставали переможцями конкурсу «Влада та громадянське суспільство – кращі практики співпраці» (2020, 2022, 2024) Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства культури та інформаційної політики України.

Перше десятиріччя Міжнародної асоціації позашкільної освіти показало її важливу роль як професійної асоціації, що робить вагомий вклад у захист прав та інтересів позашкільної освіти, розвиток позашкільної освіти в Україні й світі.

Юрій ШЕРЕМЕТА,
«ОіС»

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України оголошує конкурс на заміщення вакантних посад:

провідного наукового співробітника у відділі

- змісту і технологій педагогічної освіти,
- відділу психології праці;

старшого наукового співробітника у відділі

- змісту і технологій педагогічної освіти (0,25 ст.),
- андрагогіки,
- відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих (2,0 ст.),
- відділу психології праці;

молодшого наукового співробітника у відділі

- психології праці;
- теорії і практики педагогічної освіти.

Вимоги для претендентів:

- провідного наукового співробітника – науковий ступінь доктора наук або доктора філософії (кандидата наук);

- старшого наукового співробітника – науковий ступінь доктора наук або доктора філософії (кандидата наук);

- молодшого наукового співробітника – науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або вищу освіту другого (магістерського) рівня.

Документи на конкурс:

- 1). письмова заява про участь у конкурсі;
- 2). копія документа, що посвідчує особу;
- 3). заповнена особова картка (встановленого зразка);
- 4). автобіографія;
- 5). копія трудової книжки (за наявності);
- 6). копії документів про вищу освіту, підвищення кваліфікації, присудження наукового ступеня, присвоєння вченого звання, військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних);
- 7). перелік наукових праць, опублікованих впродовж останніх п'яти років у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) рецензованих фахових виданнях;
- 8). письмова згода на обробку персональних даних.

Копії документів (окрім копії паспорта) мають бути засвідченими за основним місцем роботи або нотаріально.

Заяви та документи на участь у конкурсі подавати протягом 30 календарних днів з дати опублікування оголошення за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, каб. 614. e-mail: ipood2008@ukr.net. Довідки за телефонами: 468-33-92 (Бовкун Оксана Володимирівна – завідувач відділу кадрів).

Традиції та інновації Київського професійного коледжу автотранспортних технологій

П'ятий десяток років Київський професійний коледж автотранспортних технологій формує національний висококваліфікований кадровий потенціал для сфери автомобільного транспорту.

Нині це комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти, а впродовж багатьох років заклад розвивався як «Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України».

Освітня діяльність коледжу базується на динамічному поєднанні національного досвіду та нових тенденцій розвитку професійної (професійно-технічної) освіти України з урахуванням європейських тенденцій розв'язання комплексних проблем, притаманних сучасному освітньому середовищу.

Поєднання досвіду й креативності

Київський професійний коледж автотранспортних технологій є одним із провідних освітніх закладів України: на базі коледжу відкрито навчально-практичний центр, організовано співпрацю з підприємствами та автосервісами для проведення практичних занять на реальних робочих місцях, що допомагає здобувачам освіти отримати практичний досвід і підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці. У закладі розроблено та впроваджено навчальні курси, що відповідають сучасним вимогам ринку праці: до програми підготовки входять тренінги та семінари, спрямовані на розвиток комунікативних навичок, управління часом і командної роботи, що є важливими для успішної кар'єри в будь-якій галузі.

Завдяки впровадженню передових інноваційних технологій у навчально-виробничий процес та плідній співпраці з

науковими установами Національної академії педагогічних наук України, коледж залишається затребуваним серед молоді Києва, області та всієї країни.

Матеріально-технічна база коледжу

Важливим аспектом сучасного навчання фахівців є наявність матеріально-технічної бази і сучасних спеціалізованих класів для проведення теоретичного навчання. Але здобувачі освіти у коледжі не лише засвоюють теоретичні знання, але й отримують необхідні практичні навички, що суттєво підвищує конкурентоспроможність на ринку праці та надає підґрунтя до побудови успішної кар'єри у сфері автомобільного транспорту.

Зокрема коледж має введений в дію навчально-практичний центр, що обладнаний необхідними інструментами й технікою, а тому дозволяє забезпечувати якісну підготовку здобувачів освіти, отримання ними практичних навичок,

необхідних для успішної роботи у сфері автомобільного транспорту. Навчально-практичний центр оснащений сучасними автомобільними діагностичними системами, що дає можливість майбутнім фахівцям оволодіти новітніми технологіями в діагностиці та ремонті автомобілів. До складу центру входять спеціалізовані лабораторії, де проводяться теоретичні заняття з автомобільної техніки, що забезпечує інтеграцію теорії і практики, і є важливим фактором у підготовці висококваліфікованих фахівців. У навчально-практичному центрі також проводяться тренінги та майстер-класи за участю професіоналів автомобільної галузі. Таким чином, здобувачі освіти отримують цінний досвід від практиків, дізнаються про сучасні тенденції та інновації в автомобільній промисловості, а також розвивають свої навички в умовах, максимально наближених до реальних.

Завдяки потужній матеріально-технічній базі та співпраці зі стейкхолдерами і роботодавцями, коледж готує висококваліфікованих робітників і фахових молодших бакалаврів, які надзвичайно затребувані на ринку праці.

Виховання національно свідомих громадян

Підготовка кваліфікованих робітників та фахових молодших бакалаврів у коледжі передбачає виховання патріотично налаштованих, небайдужих українців. Заходи військово-патріотичного, спортивно-оздоровчого та культурно-мистецького спрямування розвивають національну, культурну та морально-етичну самосвідомість учнівсько-студентської молоді. Здобувачі освіти коледжу беруть активну участь у фахових конкурсах, спортивних змаганнях та культурних заходах, де досягають високих результатів, підвищуючи рейтинг закладу освіти.

Коледж пишається своїми випускниками, які успішно реалізують отримані знання та навички. Дехто з них відкриває власні станції технічного обслуговування

Продовження. Початок на с. 17

автомобілів, інші продовжують навчання у вищих навчальних закладах та займають керівні посади у сфері автомобільного транспорту. Високий рівень підготовки фахівців підтверджується тим, що педагогічний колектив коледжу поповнюється саме випускниками.

Очільники й натхненники

Педагогічний склад закладу – це команда досвідчених і креативних знавців справи, фахівців, які мають вищу фахову та педагогічну освіту. Коледж очолює кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України **Дмитро Гоменюк**. Організаторами освітнього процесу в коледжі є заступники директора з навчально-виробничої роботи **Леонід Балицький**, з навчальної роботи – **Оксана Лагода**, з навчально-виховної роботи – **Андрій Волошин**. Усі заступники директора мають чималий досвід роботи у сфері професійної освіти та відзнаку МОН України «Відмінник освіти України».

Серед 34 викладачів 8 осіб мають кваліфікаційну категорію спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; 9 – спеціаліст вищої категорії, старший викладач; 4 – спеціаліст вищої категорії, 5 – I категорії, 3 – II категорії, 5 – спеціаліст. 3 20 майстрів виробничого навчання 8 осіб мають педагогічне звання майстер виробничого навчання I категорії, 4 – майстер виробничого навчання II категорії, 8 – майстер виробничого навчання. Усі майстри виробничого навчання мають високі тарифні розряди за професіями.

Уся діяльність коледжу ліцензована. Коледж має ліцензії на первинну професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації з усіх професій автотранспортної галузі.

Виклики воєнного часу й волонтерська діяльність

Лютий 2022 року став випробуванням для всієї України, і коледж не став винятком. Незважаючи на труднощі, коледж

продовжує розвиватися, адже нові виклики вимагають нових рішень. Педагогічний колектив закладу зумів адаптуватися до нових умов, впровадивши дистанційне навчання для тих, хто тимчасово переїхав до інших регіонів чи за кордон.

Педагогічний та учнівський колективи активно включилися у волонтерську діяльність для допомоги Збройним Силам України. Студенти разом із майстрами виробничого навчання ремонтують автомобілі, виготовляють турелі, візки для перевезення боєприпасів та інше обладнання для військових. Здобувачі освіти, педагоги та батьки проводять ярмарки, організовуючи збори коштів на потреби армії, зокрема для придбання дронів та продуктів харчування для захисників.

Заклад продовжує діяльність, спрямовану на підтримку української армії та допомогу тим, хто постраждав від війни. Волонтерська діяльність – це не лише внесок у спільну перемогу, а й важливий урок відповідальності, солідарності і патріотизму для здобувачів освіти.

Війна змусила багатьох співвітчизників залишити свої помешкання, багато хто втратив роботу, тому в коледжі започаткували активну діяльність у сфері освіти дорослих, використовуючи наявний досвід в організації та проведенні короткострокових та повнооб'ємних курсів підвищення кваліфікації, навчання за освітніми програмами перепідготовки, проведенні тренінгів та семінарів за професією «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів».

Професійна орієнтація

Коледж активно займається професійною орієнтацією учнів основної школи. У межах днів відкритих дверей для юних відвідувачів організовано перегляди відеоматеріалів про освітні можливості коледжу, проходження виробничої, технологічної та переддипломної практики на підприємствах, майстер-класи з діагностичних операцій. Можна здійснити екскурсії по майстернях, лабораторіях та аудиторіях, а також взяти участь у спортивних змаганнях та фахових турнірах. Ці заходи допомагають потенційним вступникам ознайомитися з професіями та спеціальностями коледжу і спробувати себе у різних видах діяльності.

Навчання заради змін!

Співпраця з Німеччиною сприяла організації короткострокових курсів у рамках проєкту «Швидкі навички для працевлаштування». Досвід співпраці з іншими

вітчизняними та зарубіжними організаціями з реалізації подібних проєктів надав можливість особам з числа дорослого населення отримати нову професію чи підвищити кваліфікацію.

Для організації навчання у коледжі розроблено освітню програму короткострокових курсів професійного навчання з урахуванням вимог організаторів курсів, попиту на ринку праці, з дотриманням вимог професійного стандарту з професії «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», затвердженого наказом Міністерством економіки України 21 вересня 2020 року № 1849 та Державного освітнього стандарту 7231.G.45.20-2023 з професії 7231 «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2023 р. № 469.

У 2022 році проведено навчання з перепідготовки педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва за професіями «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» та «Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів». Випускники отримали свідоцтва державного зразка про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації.

У 2023 році проведено навчання з перепідготовки і підвищення кваліфікації для працівників комунальних

автотранспортних підприємств м. Києва за професією «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів». З 67 слухачів 11 осіб навчалися за ваучерами (за направленнями служби зайнятості м. Києва).

У 2023 році також проведено навчання 60 осіб на короткострокових курсах професійно-технічної освіти в рамках проєкту «EU4Skills Професійна інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні» за професією: «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів».

Сума зароблених у 2023 році коштів склала **1 847 236 грн**.

У 2024 році в рамках проєкту «GIZ Skills4 Recovery» проведено навчання з перепідготовки дорослого населення для військовослужбовців, звільнених в запас, внутрішньо переміщених осіб, безробітних. Сума зароблених у 2024 році коштів склала **581 288 грн**.

Таким чином, коледж відповідає сучасному уявленню про успішність, поєднуючи професіоналізм з інноваціями, власну ініціативність з відповідальністю, фінансовий прибуток з волонтерством.

Київський професійний коледж автотранспортних технологій залишається прикладом того, як сучасний освітній заклад може успішно реалізовувати освітні вимоги, виховувати патріотів і долучатися до відбудови країни в умовах викликів сьогодення.

Діма ДІМІТРОВ,
«ОіС»

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО на всесвітньому конгресі

29 липня – 8 серпня 2024 року в Римі (Італія) у знаменитому Університеті La Sapienza відбувся XXV Всесвітній конгрес з філософії під назвою «Філософія перетинає кордони». Подія, з огляду на карколомні зміни в сучасному світі й людській свідомості, більш ніж важлива.

Учасником цієї визначної події був і **Володимир Євтух**, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України. Про Світовий філософський конгрес і сучасну філософію наша розмова з професором Володимиром Євтухом.

Сподіваємося, нам вдалося не лише перейнятися тією атмосферою, але й передати її читачеві.

– Шановний Володимире Борисовичу! Час від часу поширюються думки про те, що філософія як наука, як спосіб осмислення окремих феноменів й сутності світобудови втрачає свої позиції...

– На моє бачення, це пов'язано зі ступенем надто практичних підходів в оцінці того, що відбувається довкола нас й прагненням здобути моментальний ефект власної соціально-поведінкової активності. Переконалий, у багатьох «скептиків» розмірковування щодо долі філософії у сучасному світі змінилося б, якщо їм вдалося б зануритися в атмосферу професійного спілкування й тематичного розмаїття засідань Конгресу.

Університет має тривалу й насичену історію, втім як і Всесвітній конгрес з філософії. Принагідно нагадаю, що Український державний університет імені Михайла Драгоманова співпрацює зі знаменитим La Sapienza на основі укладених угод. До слова, «sapienza» у перекладі з італійської означає «мудрість».

– **Що особливе Ви відзначили б у перебігу конгресу?**

– Приверну увагу до однієї, але надзвичайно важливої його особливості. Уже стало традицією, що перед безпосередніми дискусіями з суто філософських проблем організатори Конгресу запровадили спеціальні триденні конференції. Цим конференціям притаманний міждисциплінарний характер більшою мірою, ніж самому Конгресу.

– **І хто ж є учасниками таких конференцій, крім філософів?**

– Це представники багатьох соціальних і гуманітарних наук: соціології, політичних наук, філології тощо. Їхньою

прикметною рисою є дуже прискіпливий відбір тематики і доповідей до структурування панелей й глибокий погляд (через доповіді й перебіг дискусій) на проблеми, що пропонувані до обговорення. Ці попередні завваги я продемонструю на прикладі цього річного передконгресної конференції (29-31 липня 2024 р.), у якій мені довелося взяти участь і виступити з доповіддю «Культурна спадщина перед загрозою: Нові виклики і нові можливості для міжкультурної комунікації (Ситуація з Бородянкою та Іванковим)». Тема доповіді чітко впліталася у канву проблематики Конференції з титулом «Долаючи кордони. Філософія перетинає культури».

Є три важливі моменти в організації Конференції: структурування, проблематика, перебіг дискусій.

Стосовно структури Конференції, то маю наголосити на її ретельному відпрацюванні організаторами (що, до слова, може знадобитися для практик проведення подібного роду активностей у вітчизняному науковому просторі): її склали 19 сесій, 6 панелей, 3 симпозіуми.

– **Яка мета такої варіативності форм?**

– Така різноманітність обрана організаторами для акцентуації уваги того чи того рівня на тих чи тих проблемах. Як на мене, сесії представляли їхню більш широку палітру, панелі (інтегральний компонент сесій) концентрувалися на конкретних питаннях, а симпозіуми являли багаточисельні зібрання, присвячені до певної міри глобальним подіям самої Конференції – скажімо, інтерв'ю професора Чарльза

Тейлора (Charles Taylor) чи то заключне засідання, пов'язане з «Ягеллонськими культурними студіями». Тематика кожного із компонентів структури Конференції чітко корелювалася з її основною темою, інкорпорованою у згаданий вище назві.

– **Яка кількість учасників конкретної конференції?**

– Участь у Конференції взяли майже 100 учасників з 35 країн. Найбільше представництво за континентами: Європа – 45 учасників, Азія – 22, Америка (Північна і Південна) – 14; за країнами: Індія – 12, Італія – 11, Польща – 10, США – 8, Китай – 5, Румунія – 5. Завважте, усі

Університет La Sapienza

(Università di Roma 'La Sapienza') був заснований 1303 року спеціальним декретом (буллою) Папи Боніфація VIII як «Студія еkleзіастичних досліджень» й згодом, пройшовши через низку реорганізацій, став помітним світським вищим навчальним закладом Європи. Нині зі 120 тис. студентів є найбільшим університетом Європи. Девіз університету: «Il futuro è passato qui» («Майбутнє відбулося тут»).

La Sapienza має у своєму розпорядженні 50 бібліотек з понад 2,7 млн. книг; тут є 19 музеїв, ботанічний сад і три університетські лікарні. Серед випускників університету – 10 лауреатів Нобелівської премії, прем'єр-міністри Італії, Папа Римський, президенти Європейського парламенту та єврокомісари. Викладання і дослідницькі студії впроваджуються в усіх галузях наук – природничих, соціогуманітарних, прикладних.

заявлені і фізично присутні на Конференції учасники виголовили свої доповіді й структуру кожної сесії, кожної панелі, кожного симпозіуму передбачала достатньо часу для дискусій. Принагідно порівняйте з тим, як відбувається більшість (не скажу, що всі) конференцій у вітчизняному просторі: міжнародною називається така, де у програмі зазначено одне-два прізвища зарубіжних науковців; зазвичай, виступити має можливість певна кількість учасників та обмаль часу для якісної дискусії. Безумовно, бувають і винятки, коли запланована програма виконується повністю. Тим, хто не погоджується з такими твердженнями пропоную проаналізувати кілька, або й низку програм конференцій, включивши опитування зафіксованих у програмах учасників.

– Якою ж була обговорювана проблематика?

– Щоб досягнути масштаб та значення Конференції, про яку мовиться, пропоную звернути увагу на назви кількох секцій: «Між межами: герменевтична перспектива», «Сенс бути людиною та дослідження кордонів між культурами», «Кордони й межі в націях і культурах», «Релігія та духовність: погляд за культурні межі», «Пов'язуючи ідеї завдяки комунікаціям», «Віра в світську

епоху», «Конфлікт, толерантність і мир: філософія і естетика», «Нація-держава і демократичні цінності», «Свобода, виклики мультикультурності та еко-технології», «Природа і культура» тощо.

– У якій секції була Ваша доповідь?

– У межах роботи Конференції інтенсивно працювала секція (три засідання) «Ягеллонські ідеї супроти сучасних викликів». Остання зформувалася на базі доробку неформальної групи науковців-дослідників із кількох європейських країн «Європейські культурні студії», яка функціонує понад двадцять років, членом якої я є також. У доробку учасників групи – десятки монографій, близько сотні статей у наукових міжнародно визнаних часописах, десятки конференцій. Цю групу очолює добре знаний у міжнародному співтоваристві відомий польський соціолог з Ягеллонського університету (Краків, Польща) професор **Лешек Корпоровіч** (Leszek Korporowicz), який з вересня 2024 року є професором Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві. Зауважу, що він – Doctor Honoris Causa Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Саме у межах цієї секції я мав можливість виголосити свою

30-хвилинну доповідь.

– Розкажіть, будь ласка, докладніше, про що йшлося у доповіді і як сприйнято учасниками.

– Доповідь складалася із трьох частин: теоретичної, фактологічної й насиченої емоціями практичної (соціально-поведінковими реакціями довкола культурної спадщини двох невеликих українських міст, зруйнованих у висліді російської воєнної агресії). У ній наголошено значення культури і її складової – культурної спадщини, у суспільному розвитку країн сучасного світу, її суспільних консолідаційних можливостей як на національному, так і на міжнародному рівнях. Доповідь містить низку даних про пам'ятки культури України, зокрема ті, що перебувають під захистом ЮНЕСКО, інформацію про законодавчу базу, яка формує платформу збереження культурної спадщини й розвою культури українського народу. На прикладі культурних пам'яток двох невеликих міст – Бородянки та Іванкова, зокрема Іванківського краєзнавчого музею, було показано, якої шкоди завдали турбулентні ситуації, передовсім воєнна російська агресія проти України культурній спадщині нашої країни (2022).

У доповіді було відтворено зусилля мешканців міст зі

Світовий конгрес з філософії (The World Congress of Philosophy) – це велелюдне наукове зібрання вчених, науковців, дослідників, викладачів університетів тощо з усього світу, що відбувається один раз на п'ять років під егідою Міжнародної федерації філософських товариств (The International Federation of Philosophical Societies (FISP). Перший такий конгрес відбувся 1900 року у Парижі (Франція). Спонсорами конгресів виступають університети, що приймають зібрання. Локації, де відбувалися попередні конгреси: Женева (Швейцарія), Гайльдерберг (Німеччина), Болонья (Італія), Неаполь (Італія), Бостон (США), Оксфорд (Велика Британія), Прага (Чеська Республіка), Амстердам (Нідерланди), Брюссель (Бельгія), Венеція (Італія), Мехіко (Мексика), Відень (Австрія), Варна (Болгарія), Дюссельдорф (Німеччина), Монреаль (Канада), Брайтон (Велика Британія), Стамбул (Туреччина), Сеул (Південна Корея), Афіни (Греція), Пекін (Китай). Розмаїття тем кожного із конгресів вражає: від проблем соціогуманітарного характеру до проблем природничих наук.

збереження предметів культурної спадщини та співпраці у цьому напрямку з міжнародними організаціями, скажімо, такими, як ЮНЕСКО. Поряд з цим зазначено, що військові дії агресора спонукали до більш глибокої зацікавленості зарубіжної громадськості українським мистецтвом (приклад, картини **Марії Примаченко** з Іванківського краєзнавчого

Закінчення. Початок на с. 20

музею) й більш широкими контекстами української культури. Це виявилось у дискусії після завершення доповіді, особливий наголос у якій був на цінності українського живопису і дбайливого ставлення українців до культурної спадщини свого народу.

Надзвичайний інтерес викликали основні сюжети: демонстрація зразків примітивного малярства Марії Примаченко; історія із Бородянським півником, виробом з майоліки, який вцілів на шафі вцент розгромленого агресорами житлового будинку, а згодом його копії вручалися нашими державними діячами, зокрема Президентом та прем'єр-міністром України, очільникам інших держав і міжнародних організацій; графіті Бенксі, що з'явилися на стінах розбомблених будинків Бородянки, скажімо, «Юна гімнастка», як символ стійкості українців у спротиві агресору. Ці та інші факти із культурної спадщини Бородянки та Іванкова є вагомими прикладами міжкультурних комунікацій у європейському і міжнародному соціальних просторах.

– Це викликало відгук у учасників? Хтось взяв участь у дискусії?

– Активними учасниками дискусії були науковці з Індії, Італії, Китаю, Німеччини, Польщі, США. У перебігу дискусії і особистого спілкування їхні учасники солідаризувалися з Україною і висловлювали підтримку нашій країні, зокрема, виконавча директорка Ради дослідження цінностей і філософії доктор **Ху Єнінг** (США), модератор секції, професор Папського Грегоріанського Університету **Жоаїо Віла-Ча** (Італія), директор Центру вивчення культури і цінностей при Католицькому університеті Мак Лін професор **Вільям Барб'єрі** (США).

– У кожному заході є якась топ-подія. Що було такою подією цього разу?

– Родзинкою Конференції, як і Конгресу в цілому, було он-лайн інтерв'ю легенди філософських студій й натхненника міжнародних філософських конгресів видатного канадського вченого **Чарльза Тейлора**. Нагадаю, помітним є його внесок у розроблення проблем політичної філософії, філософії соціальних наук, історії філософії та інтелектуальної історії. Крім цього він досліджував різні аспекти моральної філософії, епістемології, герменевтики, естетики, філософії розуму, філософії мови та філософії дії.

Свого часу (у 2013) відомий професор Джоржтаунського Університету (США) **Хосе Казанова** (José Casanova), соратник Чарльза Тейлора, прочитав лекцію «Соціологічна значимість роботи «Секулярна доба» Чарльза Тейлора» в Українському педагогічному університеті імені Михайла Драгоманова, що передувала лекційній і науково-дослідницькій частині проєкту «Релігія, наука і суспільство», пов'язаного з візитом Чарльза Тейлора до Києва.

– Про які проблеми йшлося у спілкуванні з ученим?

– Інтерв'ю професора Чарльза Тейлора огорнуло низку питань, ключовим з яких, на мою думку, було питання про те, чи витримає філософія як наука – а конкретніше, як система світобачення – ті виклики, що постійно вириваються із динаміки соціальної круговерті сучасного світу. Його переконання – так! Щоправда, за умови, що ми, як ті, котрі вслуховувалися у слова великого філософа, так і ті, котрі, можливо, прочитають його інтерв'ю, та зануряться в осмислення ідей, запропонованих чисельними доповідачами Конгресу, зрозуміють необхідність більш глибокої пов'язаності теоретичних пролегомен (розмірковувань)

Чарльз Тейлор – лауреат престижних премій: премії Кіото, Темплтонівської премії, премії Берггрюна з філософії та премії Джона В. Ключе тощо. Серед його найбільш відомих праць – «Джерела себе» (1989), «Недуга сучасності» (1991), «Політика визнання» (1992), «Секулярна доба» (2007). До слова, Чарльз Тейлор відвідував Україну й читав лекції в Українському Католицькому університеті (2012) та Києво-Могилянській Академії (2013). До того ж, деякі його твори перекладено українською і видано в Україні: «Після філософії: Кінець чи трансформація?», «Подолання епістемології», «Секулярна доба. Книга 1», «Джерела себе» і «Етика автентичності». «Мультикультуралізм» і «Політика визнання».

з практичними діями акторів різного рівня сучасних суспільних процесів. За цих умов, переконаний, «скептиків» щодо можливостей філософії у формуванні динаміки позитивного впливу на соціальний прогрес значно поменшає.

– Щиро дякую за розмову! Зичу подальшої плідної діяльності!

**Діма ДІМІТРОВ,
"Оіс"**

100 років служіння освіті й науці

До річниці заснування Наукової бібліотеки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

2024-й – рік столітнього ювілею Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Разом з університетом 100-річчя відзначає і Наукова бібліотека, історія якої нерозривно пов'язана зі становленням та розвитком навчального закладу.

Університетська бібліотека – хранителька вікових традицій та активний новатор, унікальний центр поширення знань, місце сили, та інтелектуальної, духовної, культурної взаємодії здобувачів, науковців, освітян і бібліотекарів.

З апочаткуванню бібліотеки сприяло відкриття в місті у 1924 р. Вищих трирічних учительських курсів для масової підготовки вчителів. Основою для формування бібліотечного фонду стали видання з публічних і навчальних бібліотек, приватних колекцій містян, видані у XVIII–XIX ст. німецькою та французькою мовами, і викладачів учительських курсів.

Увесь перший склад викладачів-лекторів зазнав ретельної кадрової селекції та став жертвами репресивної політики як «класово-ворожі націоналістичні недобитки, що намагаються прищепити студентам буржуазно-націоналістичну ідеологію». Особисті справи викладачів було вилучено, документи знищено.

У 1930 р. відповідно до постанови Раднаркому УРСР навчальний заклад реорганізовано в Інститут соціального виховання, а у 1933 р. перейменовано на Сумський педагогічний інститут. Збережені історичні джерела свідчать, що в результаті систематичного планового постачання в навчальному закладі було створено потужну бібліотеку, укомплектовану необхідними для навчання студентів підручниками та іншою літературою. За 1935–1941 рр. фонд зріс від 30 до **110 тис.** книг і **23 тис.** брошур та періодичних видань.

Події того періоду, вплив ідеології значною мірою відбилися і на діяльності освітянської бібліотеки. Переглянуто фонди та каталоги «з метою вилучення документів з педології, а також націоналістичної і троцькістської пропаганди». Роботу бібліотеки лихоманили безкінечні ревізії, «чистки» бібліотечного

фонду на предмет ідеологічної відповідності.

З документів відомо, що упродовж 1932–1933 рр. у книгозбірні працювала дружина **Никанора Онацького**, українського художника, поета, народознавця, педагога, засновника Сумського історико-художнього музею, **Надія Кривошеєва-Онацька**. В архівах бібліотеки збереглися також прізвища співробітників, які працювали до Другої світової війни, – **Анастасія Чайченко** та **Анна Масульська**.

На початку 1931 р. під навчальний корпус було передано найбільшу в місті триповерхову будівлю приміщення Громадського зібрання в центрі міста по вул. Соборній. До послуг користувачів був обладнаний читальний зал бібліотеки на 100 місць. На початок 1941 р. фонд бібліотеки нараховував **140 тис.** книг і періодичних видань.

З початком Другої світової війни та фашистської окупації Сум (упродовж 10 вересня 1941 р. – 25 листопада 1943 р.) Інститут та бібліотека не працювали. Найбільш цінне обладнання та архівні

матеріали було тимчасово евакуйовано до м. Чкалов. Фонд бібліотеки був частково знищений і частково переданий до публічної бібліотеки міста. Завдяки мужності та патріотизму працівників, які переховували скарби книжкової колекції в підвалах будинків, під купами вугілля, серед старих речей, було збережено велику кількість рідкісних видань. Вони й дотепер є безцінними надбаннями бібліотеки.

Роботу з відновлення діяльності бібліотеки у складні 1943–

книги до бібліотеки надходили також з різних регіонів країни.

У 1946 р. під бібліотеку виокремлено перший поверх будівлі адміністративного корпусу. У 1949 р. чисельність фонду бібліотеки становила **58336 прим.**, на придбання книг було виділено **74 крб.** Загальна балансова вартість фонду становила **247 крб.**

У різні періоди бібліотеку очолювали **Іван Загребельний** (1947–1953), **Тетяна Торяник** (1953–1963), **Райса Білоус** (1963–1975), **Райса Ісаєва** (1975–1986), **Зоя Горова** (1986–2013), які системно працювали над збільшенням фонду книгозбірні.

У 1960–1990 рр. значну увагу приділено питанням формування фонду, запровадженню системи класифікації ББК, організації якісного довідково-бібліографічного апарату, модернізації матеріально-технічної бази. Ґрунтовній роботі сприяло систематичне комплектування фонду через обласний бібліотечний колектор, розвиток мережі книжкових магазинів, систему книгообміну та передплату періодичних видань. У 1991 р. Університет придбав перші комп'ютери, один з яких був наданий для потреб бібліотеки.

Початок 2000-х в історії книгозбірні відзначений запровадженням новітніх інформаційно-бібліотечних технологій, що докорінно змінили напрями бібліотечної діяльності. З 2005 р. автоматизовано основні бібліотечні процеси, за допомогою «УФД/Бібліотека» створено локальну бібліотечну мережу. Створено зал інформаційних технологій, абонемент та читальний зал іноземної літератури, спеціалізовані читальні зали фізико-математичних, історичних, природничих та музично-педагогічних наук. Обсяг фонду сягнув найбільшого показника – **980 тис.** документів.

Бібліотека вбачає місію в організації доступу та використанні власних і світових інформаційних ресурсів, що відповідає навчальному та науковому процесам Університету, забезпеченню інформаційних дослідницьких

Закінчення на с. 24

Закінчення. Початок на с. 23

потреб студентів та науковців на принципах доступності, оперативності, інформативності, комфортності. Останні п'ять років значно розширено спектр дистанційних послуг.

Нині загальний обсяг універсального багатогалузевого фонду нараховує **604 тис.** документів, зокрема **40 тис.** повнотекстових електронних та майже **5 тис.** рідкісних та цінних документів. Найстарішими виданнями колекції є книга **Леонгарда Ейлера** «Основаній алгебры», надрукована у 1812 році та «Виргиліева Енеїда Івана Котляревського» [надрукована в університетській типографії Харкова, у 1842 році]. Серед раритетів «Енциклопедический словарь» видавців **Ф. Брокгауза** та **І. Ефрона**, «Энциклопедический словарь Т-ва «Бр. А. и И. Гранатъ и Ко».

У бібліотеці зберігаються дві іменні колекції: професора **Олександра Петровського**, українського диригента, народного артиста, художнього керівника капели «Думка» (вона нараховує **1706** книг) та професора **Валентина Дубравіна**, музикознавця, фольклориста, композитора. Упродовж 1978-1983 рр. науковець очолював кафедру теорії та історії музики і гри на музичних інструментах Сумського педагогічного інституту. Його фольклорні розвідки були присвячені народним пісням Слобожанщини та Сумщини. Колекція нараховує **610 од.**

Бібліотека активно працює в

напрямі переходу до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні інформаційні ресурси. За ініціативи міжнародної спільноти щодо підтримки науковців України із сайту бібліотеки надається безкоштовний доступ до повнотекстових електронних ресурсів наукової літератури, які доступні в межах проекту Research4Life.

З 2021 р. бібліотека надає доступ до провідної колекції платформи Science Direct та повнотекстових публікацій відомого міжнародного видавництва «Springer Nature». На сайті бібліотеки створений факхово орієнтований електронний контент відкритого доступу, що містить 730 посилань, у тому числі на бази наукових періодичних видань.

Упродовж останніх років сформовано масив інтернет-ресурсів різноманітної спрямованості, об'єднаних єдиним вікном доступу до них через вебсайт (<http://library.sspu.edu.ua>). Річна кількість звернень до ресурсів сайту складає понад **172 тис.**

З ініціативи бібліотеки в 2014 р. був створений eSSPUSR – електронний архів наукових та освітніх матеріалів СумДПУ імені А.С. Макаренка як інструмент поширення досліджень, представлення здобутків університету в міжнародному науковому середовищі. Функціонування архіву – на базі відкритого програмного коду DSspace. Загальний обсяг репозитарію нараховує понад **15 тис.** документів. У середньому за рік кількість звернень до ресурсу складає **820 тис.**, у тому числі

400 тис. переглядів прикріплених файлів. За 2021–2023 рр. до складу Електронного каталогу додано майже **22 тис.** назв нових документів. Його загальний обсяг нараховує **258 тис.** записів, які відображають 85% фонду. У каталозі **40 тис.** повнотекстових електронних документів. У 2023 р. на базі ресурсу згенеровано новий тематичний каталог, який акумулює вебпосилання на матеріали понад 130 повнотекстових електронних наукових журналів та статей з них.

У Бібліотеці створено та підтримується 5 тематичних баз, у тому числі 4 повнотекстові: «Наукові періодичні видання Університету», «Дисертації, захищені в СумДПУ», «Краєзнавча база статей», «Бібліографічні покажчики».

До послуг користувачів на сайті представлено слайд-лекції «Електронний каталог: алгоритм пошуку», «Ресурси Наукової бібліотеки», «Послуги та сервіси Наукової бібліотеки», «Ідентифікація вченого в наукометричному просторі» та ін.

Започатковано роботу зі створення інформаційних відеороликів.

За останні десятиріччя укладено 63 бібліографічні покажчики. У 2015 р. започатковано біобібліографічну серію «Науковці університету» (створено 12 випусків), за що у 2016 р. бібліотека посіла I місце в зональному конкурсі «Бібліотека року».

З 2023 року Наукова бібліотека є членом Української бібліотечної асоціації. Активно розвиває канали у Facebook, Instagram, You Tube, нові рубрики яких – «Читання під час війни», «Вічна класика», «Літературний календар», «СПУ. Особистості», «(НЕ)відомі#УКРАЇНЦІ», «#Враження» «#КодНації» – користуються популярністю серед читачів різного віку.

Новаціями є культурно-освітні проекти: «Репресована мова: повертаємо до життя» та створення звукових подкастів «Територія слова. Україна понад усе!». Щорічно викладається 60 віртуальних виставок, оглядів, флешбуків, буктрейлерів.

Попри всі складнощі, колектив спрямовує роботу на збереження та розвиток кращих історичних традицій закладу, вивчає та запроваджує новітні технології та сервіси, здійснює волонтерську діяльність і, безумовно, твердо вірить у нашу Перемогу.

Ірина ЖЕЛЕЗНЯК,
директор Наукової бібліотеки
Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С. Макаренка,
почесний доцент Сум ДПУ
імені А.С. Макаренка

Василь ТКАЧЕНКО,
головний науковий співробітник
Інституту всесвітньої історії НАН України,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України

Напередодні нового, 2025, року Зеленський подякував усім американцям за те, що їхні слова підтримки супроводжувалися практичними діями: «Я не маю сумніву, що новий американський Президент хоче й зможе принести мир та покласти край путінській агресії. Він розуміє, що перше неможливе без другого. Бо це не вулична розбірка, де треба втихомирити дві сторони. Це повномасштабна агресія божевільної держави проти цивілізованої. І я вірю, що ми разом зі США здатні на цю силу. Змусити Росію до справедливого миру. Тобто не забути й не обнулити все, що скоїла Росія. Буча, Оленівка, Авдіївка, усі наші знищені міста й села. Ось чому дійсно справедливий мир не може настати за принципом «почнімо з чистого аркуша». Бо рахунок не 0:0. На рахунок – тисячі українців, життя яких украла Росія».

Спустошення

Свою варварську антилюдську сутність Росія засвідчила і в новорічну ніч проти 2025 року, запустивши 111 ударних дронів по українських містах. На щастя, більшість з них, завдяки українській ППО, не досягли своїх цілей. Однак не обійшлося й без жертв. Населення України свідоме усіх трагічних обставин і стійко переносить усі труднощі перипетій воєнного часу. За даними соціологів від жовтня 2024 року, 88% опитаних наших громадян вірили у перемогу України, а 63% стверджували, що готові терпіти війну стільки, скільки буде потрібно.

Цю віру й надію підтримував начальник Головного управління розвідки Кирило Буданов: «Мене запитували, які

Здолати ворога: прогноз на 2025 рік

У новорічному зверненні до нації від 31 грудня президент України **Володимир Зеленський** пригадав розмову з **Джо Байденом** після російського вторгнення 24 лютого 2022 року. Тоді Байден гарантував всіляку підтримку Україні й висловлював упевненість, що Путін не має шансів перемогти. Багато різних розмов відбулося й із **Дональдом Трампом** та конгресменами й сенаторами. Із них Зеленський виніс переконання, що у них «завжди була єдність у головному: «*Putin cannot win. Ukraine will prevail*». Тобто – Путін не має виграти, а Україна візьме гору.

очікування від 2024 року. Я тоді абсолютно чесно сказав, що, на жаль, 2024 рік не буде гарним для нас, буде дуже важким. Якщо сформулювати так само питання стосовно 2025 року, то тут у мене набагато більше оптимізму». Оцінюючи здатність Росії продовжувати війну, Буданов вважав, що у 2025 році російська економіка і фінансовий сектор підійдуть до критично небезпечної відмітки. Зокрема у Росії можуть закінчитися танки. Її обмежені виробничі можливості не встигатимуть за стрімкими втратами техніки на полі бою. Також росіяни спустошили склади старих радянських танків у Сибіру. Отже, зазначав начальник ГУР, «я сподіваюся, ми у 2025 році побачимо дуже багато гарних подій, які зрештою принесуть нам усім те, чого ми всі чекаємо».

Безперспективність розв'язаної Росією агресії розуміє також якась частина колишніх і нинішніх громадян Російської Федерації, хоча вони, як правило, й уникають активної форми протистояння путінському режиму. Однак і їхнє – хай епізодичне – слово у ситуації воєнного стану та путінських переслідувань часом стає доречним. Так, гнівне слово засудження бомбардувань України напередодні нового 2025 року прозвучало від колишнього Голови Державного комітету РФ з управління державним майном Альфреда Коха: «Кого в такий спосіб Путін провчив? Чого в результаті цього бомбардування досяг? Роззуй очі, герою... А правда проста й невігядлива: ти убиваш людей даремно. Мало того, що убивати взагалі – страшний гріх. Але ти береш його на свою душу ще й без усякого сенсу: «Нас обманули...», «Нас змусили...», «Підлітний час...», «Наближаються інфраструктури НАТО...». І? Чого ти досяг за ці три роки? Людей убив – незміряно. В тому числі й росіян, до слова. А чого власне добився? Відсунув інфраструктуру НАТО? Ага! Чорта лисого! Вона, навіпаки, внаслідок вступу в НАТО Фінляндії стала ближчою».

Перемовини?

І нині, коли йдеться про необхідність переговорів із Росією з боку консолідованого Заходу багато важить те, як представники переговорного процесу будуть сприймати один одного.

Світова демократична спільнота продовжує обвинувачувати Росію у злочинах проти людяності. За повідомленням від 7 січня 2025 року група членів Палати представників Конгресу США внесла на розгляд проєкт резолюції, що визнає дії Росії в Україні як акт геноциду. У преамбулі документу йдеться, що звірства, скоєні російськими військами в Україні, у тому числі напади на мирних жителів, прямі удари по пологових будинках та медичних установах, а також насильницьке переміщення сотень тисяч українців включно з дітьми до Росії з окупованих територій відповідає критеріям, викладеним у статті II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Резолютивна частина документу засуджує РФ за вчинення актів геноциду українського народу, закликає Сполучені Штати у співпраці з НАТО та союзниками по ЄС вжити заходів для підтримки українського уряду, щоб запобігти подальшим актам російського геноциду проти українського народу. Документ підтримує трибунали та міжнародні кримінальні розслідування для притягнення російських політичних лідерів і військовослужбовців до відповідальності за агресивну війну, військові злочини, злочини проти людяності та геноцид.

Усвідомлення того, що діалог з Росією може відбуватися лише з позиції сили прийшло до країн Заходу не скоро, а тим більше не раптом. Це Володимир Зеленський постійно апелював до Заходу, що потрібен тиск на Росію за терор. А для цього Заходу потрібно було всіляко підтримувати Україну, бо завершити таку війну надійним миром

Продовження на с. 26

Продовження. Початок на с. 25

можна лише завдяки тривалій демонстрації сили. І тут маємо віддати належне колишньому прем'єр-міністру Великої Британії **Борису Джонсону** за його відвертість у визнанні недолугої політики Заходу щодо покарання агресора. Нині він щиро розкаюється за мляву політику Заходу і визнає: «Проблема України в тому, що наш підхід до цієї прикордонної країни був хронічно двозначним. Що це? Україна – частина Заходу чи російської сфери впливу? І я думаю, найважливіше, що нам потрібно донести до Путіна, – це те, що Росія більше не є імперією і все скінчено».

Суєта союзників

Хто б ще міг би донести до Путіна ці справедливі слова про закінчення імперської складової у сучасних міжнародних відносинах? Україні, як показує досвід трирічної збройної боротьби, поки що самій це не під силу та й не з руки, – адже Путін повсякчас заявляє, що воює назагал із НАТО. Чи могли б збройні сили НАТО донести цю вістку безпосередньо до агресора на полі бою в Україні? Могли б, і для цього були апробовані певні ініціативи. Так, у лютому 2024 року президент Франції **Еммануель Макрон** не виключав, що європейські держави надішлють війська в Україну, але одразу пошкодував, що наразі серед європейських союзників немає консенсусу. Тут хоча б союзники погодились докласти більше зусиль, аби швидше доставити боєприпаси! Втім ця заява Макрона спровокувала відразу ж низку відповідей від європейців, які оголосили, що не мають наміру відправляти своїх солдат на територію України. У відповідь посол Франції в Україні **Гаель Вейсьєр** заспокоїв колег, що можливість відправки військ в Україну залежатиме від кожної держави-партнера окремо, «якщо хтось вирішить це зробити». На тому й порішили...

Проблему було знято з порядку денного і впродовж 2024 року ніхто на подібне дійство так і не наважився. А тим часом у ЗМІ з'явилися чутки, що між Великою Британією і Францією ведуться дискусії про співпрацю у сфері оборони, зокрема про створення «жорсткого ядра» між союзниками в Європі, зосередженого на Україні і європейській безпеці в ширшому сенсі. Більше того, газета *Le Monde* з посиланням на власні джерела, писала, що секретні дебати з приводу введення західних військ та приватних

оборонних компаній в Україну все-таки активізувалися на тлі можливої відмови США від підтримки України після того, як Дональд Трамп вступить на посаду президента. Однак глава МЗС **Девід Леммі** на зустрічі міністрів закордонних справ країн G-7 в Італії 25-26 листопада 2024 року заявив, що Лондон не відправлятиме свої війська в Україну: «Ми дуже чітко заявляємо, що ми готові і продовжуємо підтримувати українців, зокрема, тренуваннями, але вже давно існує позиція, що ми не вводимо британські війська на театр воєнних дій. Це, безумовно, позиція Великої Британії, і вона залишиться такою й зараз».

Позиція Німеччини з питань надсилання військських контингентів до України, будемо на те сподіватися, має визначитись хіба що взимку 2025 після дострокових парламентських виборів 23 лютого. Тут багато що залежатиме від політичних настанов німецьких виборців. Згідно соціологічного опитування 20-23 грудня 2024 року, розгортання миротворчих сил в Україні підтримували 56% респондентів. Але це лише загальні настанови – насправді лише 23% заявили, що хотіли б безпосередньої участі у миротворчих зусиллях німецьких солдатів. Ще 33% взагалі виступали проти залучення німецьких військ, а 19% принципово виступали проти утворення миротворчих сил в Україні взагалі. Тобто, назагал німці сподіваються, що було б непогано, якби до складу контингенту миротворчих сил в Україні увійшли громадяни інших держав, але аж ніяк не громадяни ФРН. Варшава теж поки не планує направлення своїх військ в Україну. Тож виходить так, що Україні нема на кого сподіватися аж до того часу, поки вона не буде запрошена до НАТО.

Не НАТО, а «коаліції»?

Тим часом, судячи із заяв керівництва США та Німеччини, Україні про повноправне членство в НАТО треба якщо не забути, то зосередитися здебільшого на взаємодії з НАТО у вирішенні конкретних питань. Наприклад, щодо актуального поповнення військового спорядження. Тут на щастя сталися певні позитивні зрушення. Так, під час засідання Контактної групи з питань оборони України («Рамштайн» 8), яке відбулося 9 січня 2025 року на американській авіабазі у Німеччині, лідери коаліцій схвалили вісім «дорожніх карт» щодо підтримки України до 2027 року. Зокрема

у повідомленні прес-служби Пентагону значилося: «Ми, Співкерівні країни восьми коаліцій з питань спроможності, працювали з Україною над розробленням відповідних дорожніх карт для оптимізації зусиль з надання допомоги Україні у сфері безпеки в межах кожної сфери спроможності, щоб підтримувати розвиток надійної оборони та спроможності стримування, а також сприяти взаємодії України з НАТО».

Що собою являють усі ці вісім коаліцій спроможностей? Віднині союзники України переходять для надання військової допомоги переважно не на двосторонній основі, а у діяльності відповідних коаліцій, що координують, систематизують і, як наслідок, сприяють збільшенню обсягів міжнародної військової допомоги. Усі потреби Сил оборони в озброєнні, військовій техніці й підготовці особового складу розділені за вісьмома напрямками коаліцій: авіаційних спроможностей; морських спроможностей; інтегрованої протиповітряної та протиракетної оборони; артилерії; бронетанкової техніки та маневреності; дронів; розмінування; ІТ. Кожну коаліцію очолили країни-лідери, які координують їх роботу. Водночас деякі союзники взяли на себе провідні зобов'язання одразу в кількох коаліціях. Так, наприклад, США є лідером Коаліції авіаційних спроможностей та Коаліції артилерії; Франція – Коаліції інтегрованої протиповітряної оборони та протиракетної оборони, а також Коаліції артилерії; Німеччина – Коаліції бронетанкової техніки та маневреності, а також Коаліції інтегрованої ППО і ПРО; Велика Британія – Коаліції морських спроможностей та Коаліції дронів.

Як слідує із документу, опрацьовані коаліціями «дорожні карти» стануть суттєвим кроком уперед у підтримці України з боку країн коаліції, які планують до 2027 року тісно співпрацювати з Україною, визначати майбутні потреби у збройній підтримці, надавати пакети допомоги, допомагати у закупівлях, інвестувати у зусилля із розширення оборони. Наголошено, що сторони також співпрацюватимуть у розвитку потужностей промислової бази, в тому числі шляхом залучення внутрішнього виробництва та можливостей підтримки оборонної промисловості України. А ще коаліції планують постійно вдосконалювати та інтегрувати ці плани для підтримки термінових і довгострокових потреб, «щоб Україна захищалася від майбутньої російської агресії та стримувала її».

Запевнення чи сподівання?

На які думки наводить цей документ? Судячи із тексту, найближчим часом чекати укладення миру не доводиться, бо Україні доведеться принаймні до 2027 року «захищатися від майбутньої російської агресії та стримувати її». Маємо надію, що Міністерство оборони України розуміє цю ситуацію, а тому разом із партнерами визначило такі основні напрями роботи: 1) забезпечення військової допомоги; 2) організація закупівель; 3) залучення інвестицій; 4) підтримка української оборонної промисловості та її розвитку.

Україна має нарощувати воєнний потенціал. І це не забаганка, а реакція на виклик з боку Росії. Уже був час переконатися, що допоки Російською Федерацією керують представники ФСБ, тема повернення окупованих державою-агресором українських територій ніколи не буде предметом позитивного для України обговорення. З цього приводу будь-яка домовленість з Росією неможлива. Більше того – реальна територія України залишиться виключно в тих межах, які вдасться захистити від російської агресії збройним шляхом. І лише результати на полі бою визначатимуть остаточно ті території, які Путін збирається оголосити нібито невіддільною частиною РФ.

Які для цього складаються передумови як на полі бою, так і на дипломатичному поприщі? З дипломатією справи поки що обстоять невиразно – усі чекають вихід Трампа на офіційний рівень, однак з боку його команди поки що лунають запевнення, що невизначеність і непередбачуваність 57 президента США – оце і є чи не найголовнішими козирами «консолідованого Заходу» у протистоянні з варварською Росією. Позиція більш ніж дивна. Тут варто нагадати сенс прощальних промов президента Джо Байдена, де він запевнював Володимира Зеленського, що зробив усе можливе для підтримки України. Одночасно він висловив упевненість, що допомога Києву триватиме навіть у разі опору з боку адміністрації Трампа, оскільки в Конгресі є двопартійна підтримка з цього питання. Відзначимо й те, що впродовж трьох років Байден робив ставку на **здатність України стримувати Росію**, однак на прощання заговорив уже **про перемогу України**. У досягненні цієї перемоги вирішальну роль відіграватиме союз міжнародної допомоги та

можності українського народу, єдність Західної Європи у підтримці України.

Сумніви та застереження

Добрі побажання не завжди корелюються зі справжнім співвідношенням сил у світі. У січні 2025 року дипломати з ЄС були занепокоєні можливим сценарієм, за якого Дональд Трамп буде схильний провадити двосторонні переговори з Володимиром Путіним через голови європейців. Звісно, європейці хочуть бути впевненими, що матимуть місце за столом будь-яких мирних переговорів щодо України, але вони ризикують отримати лише розкладний стілець. Як зазначає багатомовний онлайн-портал Euractiv, що висвітлює дебати напередодні важливих рішень, усього за тиждень до офіційного вступу на посаду президента США Дональда Трампа перед європейцями усе ще стоїть запитання, чи їх не виключать із потенційних перспектив мирних переговорів. Українське керівництво теж побоюється, щоб швидке припинення вогню або мирна угода не склало для України високу ціну. Адже не виключений сценарій, згідно якого Трамп буде схильний вести двосторонні переговори з Путіним через голови європейців.

Отже, ключовим питанням залишається те, в якому форматі можуть відбутися майбутні переговори і хто може сісти за стіл. Більшість лідерів ЄС дали чітко зрозуміти, що хочуть уникнути обмеженого формату у стилі «Мінськ». Однак жодних розмов про опрацювання спільної позиції ЄС і США поки що не було. Назагал європейці у контактах з оточенням Трампа наполягають на необхідності продовження американської військової допомоги для посилення позиції України на переговорах. Тим часом для євродипломатів залишається незрозумілим, чи продовжуватиметься формат «Рамштайн» під керівництвом США, а чи будуть вони змушені перейти до формату коаліцій під керівництвом Європи. Так, директорка Європейської ради із зовнішніх відносин **Марі Дюмулен** зазначила: «Важливим є не просто перебування за столом, але й уявлення про те, чому ви за цим столом і чого хочете досягти шляхом переговорів». Головна дипломатка ЄС **Кая Каллас** із свого боку заявила, що «ЄС готовий взяти на себе це керівництво, якщо США не захочуть цього зробити».

А тим часом аналітики Інституту вивчення війни застерігають, що президент РФ Путін на будь-яких переговорах скоріш за все зберігатиме свої максималістські вимоги від грудня 2021 року. А вони «виходять за межі України й спрямовані на відкат НАТО» – виведення військового контингенту Альянсу з країн Східної Європи. Зокрема експерти зазначають: «Кремль, ймовірно, прагне воскресити цей наратив, намагаючись змусити західних лідерів мовчазно погодитися на максималістські вимоги Путіна, які послаблять НАТО під виглядом «компромісу» на будь-яких майбутніх мирних переговорах щодо війни в Україні».

Неофіційні побажання

З боку відставного уже прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона реакція на усі ці дипломатичні ходи виходить військового злочинця Путіна виявилася на диво простою й безпосередньою: «Те, що робить Путін, архаїчно і варварськи, і він має зрозуміти, що Естонія, Латвія, Литва – жодна з цих країн більше не є частиною Російської імперії, і те саме стосується України. Все скінчено. Скінчено. Більше немає імперії, Володимире, ти... (в оригіналі – *fucking idiot*). Вибачте за вираз. Але так воно й є».

Те, що Путін оголосив війну НАТО, стало досить показово й знаменно. Викликавши НАТО на дуель, Путін спровокував тим самим, усвідомлює він те чи ні, надзвичайно високий імпульс до нового витка гонки озброєнь: адже Трамп закликав країн-союзниць підняти усі воєнні витрати на 5% ВВП. І як тут не втриматися від чергового коментаря Альфреда Коха (передаємо мовою оригіналу): «Что тебе не жилось спокойно, старый ты пердун... Говорили тебе: не буди лихо пока оно тихо... Нет! Парадом по Крещатику захотелось пройти. 70 лет отметит как следует... Опять же 100-летие СССР... Триумф, слава, восхищение потомков, тени великих царей и императоров... Петр Великий, Екатерина Вторая... А там и Цезарь с Наполеоном... Да, да... Все в одной палате. Там и для тебя место найдется.».

Судячи з усього, Росія дозріла до ситуації «палати № 6». Те, що Трамп оголосив нарощування гонки озброєнь до 5% ВВП, це практично на грані неформального вступу Альянсу НАТО у війну. Залишилося дізнатися, чим на це відповість військовий злочинець Путін.

Інна ЛОБАНОВСЬКА,
*завідувач відділу формування
інформаційних ресурсів
Державної науково-педагогічної
бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського*

Наукова діяльність

Метою діяльності відділу визначено забезпечення виконання всіх функцій ДНПБ згідно з її призначенням і місцем у системі інших наукових, освітніх, культурно-просвітніх та інформаційних установ і організацій як науково-дослідного, інформаційного, організаційного та методичного центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України. Основні завдання відділу:

- проведення наукових досліджень із питань комплектування й каталогізування документів;
- забезпечення максимального комплектування фонду бібліотеки;
- здійснення наукового опрацювання вхідного документопотоку, каталогізування документів усіх видів на різних носіях інформації в ручному та автоматизованому режимах;
- організація та вдосконалення довідково-пошукового апарату бібліотеки в традиційній та електронній формі для забезпечення вільного доступу до інформаційного ресурсу бібліотеки користувачам, зокрема віддаленим;
- розроблення лінгвістичного забезпечення інформаційно-

Від традиційної книгозбірні – до сучасного галузевого хабу

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (ДНПБ) вже 25 років є провідним науковим закладом, що забезпечує інформаційну підтримку освітніх процесів у країні¹.

Одним з ключових підрозділів бібліотеки є відділ формування інформаційних ресурсів, що відіграє центральну роль у створенні, організації та доступі до фонду бібліотеки. Відділ створено у 2016 р. після об'єднання двох відділів: наукового комплектування фондів і наукового опрацювання документів і організації каталогів.

Незмінним керівником відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів (тепер відділу формування інформаційних ресурсів) є *Інна Лобановська*.

пошукової системи бібліотеки, нормативно-інструктивних, організаційно-управлінських, методичних матеріалів для комплектування й каталогізування документів;

- сприяння підвищенню професійного рівня бібліотечних працівників, надання консультативно-методичної допомоги.

У 2000–2019 рр. працівники відділу брали участь у шести наукових дослідженнях, здійснюваних у ДНПБ. За цей час підготовлено одноосібно й у співпраці, оприлюднено та розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України, на вебпорталі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, у фахових виданнях близько 350 наукових праць, а саме: концепцію, монографію, словник, десять збірників наукових праць, чотири збірники організаційно-управлінських документів, 14 методичних та науково-практичних посібників, два бібліографічні покажчики, 75 нормативно-інструктивних документів, 230 статей й тез.

З 2020 р. відділ виконує суто бібліотечні функції в їх тісному поєднанні – комплектування та каталогізування документів.

Комплектування фонду

З моменту заснування ДНПБ розвиває свій фонд з урахуванням як національних, так і міжнародних тенденцій в освіті й науці. Підхід до формування фонду відображає потребу в балансуванні між традиційними

друкованими ресурсами і сучасними електронними документами. Стратегічний підхід до цього закладено в НДР «Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського». Результатами дослідження стало визначення напрямів і методів формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу (ВГІР) у традиційній та електронній формах, розроблення теоретичних і методологічних засад його формування, визначення учасників координації для забезпечення повноти комплектування документного фонду ДНПБ тощо. Напрацювання науковців знайшли втілення в комплекті нормативно-інструктивної документації, призначеної як для власного застосування, так і для фахівців освітянських бібліотек.

На початок 2000 р. фонд ДНПБ становив **473328 прим.** періодичних і неперіодичних видань. Станом на початок 2025 р. фонд становить **589354 прим.** документів багатьма мовами на різних носіях інформації. Протягом 2000–2024 рр. до фонду ДНПБ залучено **113806 прим.** неперіодичних і **89053 прим.** і комплектів періодичних видань. Загалом фонд поповнено на **202859 прим.**

Місія збереження

Спочатку відділ зосередився

на традиційних способах і джерелах комплектування, приділивши велику увагу придбання рідкісних видань і творів класиків педагогіки. В умовах відсутності фінансування основним джерелом поповнення фонду стали дари, зокрема представників української діаспори з Канади, США, Австралії, Німеччини. Так сформовано колекції видатних особистостей Т.Г. Гунчака, І.Д. Боднарчука.

Упродовж 2002–2003 рр. родина В.О. Сухомлинського передала до ДНПБ понад **3 тис. прим.** документів, зокрема твори видатного педагога українською та 50 мовами світу, матеріали про його життя й діяльність, використання педагогічної спадщини вченого: монографії, збірники наукових праць, матеріали науково-практичних конференцій, дисертації, автореферати дисертацій, інформаційні, навчальні, довідкові видання, статті В.О. Сухомлинського та про нього в періодичних виданнях, відео- і фотодокументи, зібрані після смерті вченого. Ця колекція стала основою для відкриття читального залу Фонду В.О. Сухомлинського.

Від Українського товариства імені Януша Корчака в особі С.В. Петровської бібліотека отримала прекрасну добірку матеріалів, присвячених польському лікарю, педагогу-новатору, письменнику, публіцисту, громадському діячу. Ці видання також склали окрему колекцію.

¹ Див. Березівська, Л. ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського в інформаційному забезпеченні освіти незалежної держави. Освіта і суспільство, 2025, № 12(81). С. 10–11.

Вагомим джерелом комплектування залишається отримання дарів та інших безоплатних надходжень документів від установ, видавництв, асоціацій, благодійних фондів та окремих осіб. На основі подарункових видань сформовано колекції президентів НАПН України В.Г. Кременя й М.Д. Ярмаченка, міністра освіти і науки Л.М. Гриневич, директорів ДНПБ П.І. Рогової та Л.Д. Березівської. Достойне місце у фонді зайняли видання з особистих бібліотек О.В. Сухомлинської, В.І. Лугового, Н.Г. Ничкало, М.Б. Євтуха, І.Г. Єрмакова, а також подарунки авторів В.А. Марсюка, В.О. Жадька, Д.П. Пилипчука, В.В. Даниленка та багатьох інших.

З 2003 р. ДНПБ є одержувачем обов'язкового безоплатного примірника, який і нині є основним джерелом поповнення фонду ДНПБ, і недоотримання значної кількості видань створює прогалини у фонді, що ускладнює доступ користувачів до потрібної інформації.

Історично ДНПБ отримувала значну кількість таких видань за передплатою, як обов'язковий примірник або в подарунок (в окремі роки надходило понад 500 назв журналів і газет).

Багато періодичних видань повністю припинили своє існування, інші переведено в електронну форму без друкованого аналога. Завданням відділу є своєчасне виявлення таких видань і надання до них доступу користувачам бібліотеки, зокрема віддаленим. Задля цього на порталі ДНПБ створено сторінку «Наукова періодика онлайн з питань освіти, педагогічної, психологічної та соціальних наук», через яку надано доступ до повних текстів понад 500 назв вітчизняних і зарубіжних періодичних і продовжуваних видань (<http://surl.li/wpentv>). З повними текстами видань можна ознайомитися також в Електронній бібліотеці ДНПБ, база даних «Періодика».

Багаторічними партнерами ДНПБ з документообміну

є такі провідні бібліотеки як Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого, Державна науково-технічна бібліотека України, Національна наукова медична бібліотека України, Державна бібліотека України для юнацтва та ін. В умовах війни отримання видань через документообмін значно скоротилося.

Упроваджено також репродукування документів, яке уможливило збереження й доступ до рідкісних або пошкоджених документів через оцифрування та інші способи копіювання, що є основою для створення Науково-педагогічної електронної бібліотеки (НПЕБ) для максимального забезпечення інформаційних потреб користувачів бібліотеки насамперед через вебпортал ДНПБ.

Набуває розвитку залучення електронних документів з відкритих джерел через Інтернет, перевагами якого є досяжність документів, представлених у вільному доступі або таких, що є громадським надбанням. Проте потреба в дотриманні авторських прав і перевірка якості й достовірності цих документів ускладнюють процес їх використання.

Каталогізування документів

Фахівці відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів протягом 2000–2019 рр. брали участь у наукових дослідженнях, спрямованих на

становлення мережі освітніх бібліотек, формування всеукраїнського та інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу для освітньої галузі України, науково-методичні засади розвитку освітніх бібліотек як важливого складника освітнього середовища тощо. Результатами НДР стали Система каталогів і картотек ДНПБ, робочі таблиці класифікації за системами УДК і ББК,

зокрема для шкільних бібліотек України, що заклали основу для наукової систематизації документів, близько 100 нормативно-інструктивних і методичних документів.

У 2002 р. розпочато оснащення відділу автоматизованими робочими місцями «Каталогізатор», що відкрило шлях до комп'ютеризації бібліотечних процесів. З 2003 р. почалося активне створення електронного каталогу (ЕК). Основними завданнями стали дослідження й упровадження ІТ у процеси каталогізації та вдосконалення традиційного ДПА, що забезпечило ефективне використання фондів бібліотеки та доступ до них широкого кола користувачів. Із запуском перших електронних баз даних користувачі отримали доступ до ЕК через Інтернет.

Одне з основних завдань відділу нині – конвертування традиційних каталогів бібліотеки в електронну форму та створення абеткового імідж-каталогу, що дає змогу значно розширити доступ користувачів до бібліотечних ресурсів. На порталі

ДНПБ започатковано сторінку «Нові надходження», де представлено бібліографічні списки, оновлювані щомісяця.

Основні зусилля було спрямовано на подальше вдосконалення електронного каталогу та його лінгвістичне забезпечення (створення зведених баз даних, формування авторитетних файлів індивідуальних і колективних авторів, предметних заголовків тощо). Відділ співпрацював з провідними освітніми бібліотеками України, сприяючи корпоративним зв'язкам для створення зведених баз даних і впровадження результатів наукових досліджень.

З 2016 р. об'єднаний відділ зосередився на інтегуванні інформаційно-бібліотечних ресурсів України до світових мереж. Розширено спектр електронних послуг включно з онлайн-доступом до нових надходжень і ретроспективних документів, зокрема через електронну бібліотеку.

Перспектива

За 25 років існування відділу формування інформаційних ресурсів ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського пережив значні трансформації, пов'язані з розвитком інформаційних технологій, змінами в інформаційних потребах суспільства, структурною реорганізацією. Пройдено еволюційний шлях від традиційних методів роботи до впровадження сучасних інформаційних технологій.

У майбутньому відділ зіткнеться з новими викликами та можливостями, пов'язаними з повною відбудовою країни та подальшою цифровізацією. Триває розширення міжнародних зв'язків для обміну ресурсами та досвідом, що дасть змогу підвищити ефективність роботи бібліотеки. Успішне виконання поставлених завдань допоможе зберегти науковий та освітній потенціал країни через забезпечення безперервного доступу до знань, навіть в умовах надзвичайних ситуацій.

Олена ЧЕБОТАРЬОВА,
завідувач відділу освіти дітей
з порушеннями
інтелектуального розвитку
ІСПП імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

Нині значна кількість людей потребує психологічної й психотерапевтичної допомоги та підтримки. В отриманні ефективного психолого-педагогічного супроводу, наданні освітньої та соціальної допомоги має потребу велика кількість дітей, зокрема з особливими освітніми потребами (ООП), а отже відповідно має відбуватися підвищення фахової компетентності фахівців, які працюють з дітьми з ООП.

Актуальними питаннями союдогення у сфері освіти дітей з ООП є такі: забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей, постраждалих під час збройних протистоянь; проведення комплексу психолого-педагогічних і соціальних заходів,

Актуальні поради педагогам щодо навчання та підтримки дітей з особливими освітніми потребами

спрямованих на профілактику і реабілітацію дітей, які зазнали психотравмівних впливів; реалізація консультативно-психологічної, психокорекційної, психотерапевтичної роботи з дітьми з особливими потребами та їхніми родинами; проведення профілактичної роботи з подолання травматизації та емоційного вигорання дітей та дорослих; розроблення навчальних програм, підручників, посібників для навчання і підтримки дітей з ООП та інше.

Під час військових конфліктів однією з найуразливіших та беззахисних категорій цивільного населення є діти та підлітки. На їхніх очах відбуваються страшні події, і більшість з дітей перебуває у стресі. Більшість з них не можуть прийняти нову реальність, у яку вони потрапили.

Діти з особливими освітніми потребами є особливо вразливими до цих страшних подій. Вони здригаються від вибухів, не розуміють переміщення у безпечне місце (бомбосховище), опиняються в ступорі або істеричі під час сирен повітряної тривоги, відчувають постійний страх, розгубленість, тривогу та мають інші негативні психічні прояви.

Урахування їхніх особливостей психофізичного розвитку є важливою умовою реалізації підтримки, допомоги та навчання в складних умовах союдогення. Треба пам'ятати, що діти з ООП мають різні можливості пізнавальної діяльності, не усі можуть швидко та правильно реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища. Через це важливим є застосування необхідної підтримки та допомоги таким дітям під час війни, враховуючи якнайбільше їхні інтелектуальні можливості з метою мінімізувати у них наслідки психологічної травми.

Співробітники відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України беруть участь у розробці різних навчальних матеріалів для підтримки дітей з ООП і для фахівців, які працюють з такими дітьми, наразі використовуючи різні форми навчання (очну, дистанційну, змішану). Також допомагають консультаціями та порадами батькам дітей з особливими освітніми потребами, які теж потребують підтримки й допомоги фахівців. Співробітники

відділу проводять всеукраїнські практико-орієнтовані конференції, семінари, круглі столи, майстер-класи та інші заходи.

На підтримку та екстрену допомогу дітям з ООП розроблено пам'ятки рекомендаційного характеру, які містять певний алгоритм дій при стресі чи інших нервово-психічних розладах у дітей з особливими освітніми потребами.

На сторінці відділу викладено корисний та цікавий матеріал, що постійно оновлюється, для дітей різного віку з особливими освітніми потребами, зокрема з порушенням інтелектуального розвитку, для можливості дорослим заспокоїти дітей, створити психологічний комфорт.

Саме запропоновані навчально-методичні матеріали, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації для батьків і педагогів, які постійно розміщуються як на сайті Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, так і на сторінці відділу у соціальній мережі Фейсбук, розкривають важливі корекційні прийоми у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, допомагають у

навчанні, у використанні психокорекційних технологій для нормалізації психічного стану, налагодження комунікації та спілкування дітей зі своїми вчителями, друзями, однолітками, а саме:

- рекомендації для педагогів та батьків щодо дистанційного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах воєнного стану – <http://surl.li/gmdmq>

- інформаційні матеріали на підтримку педагогів, які навчають дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану; численні презентації та відеозаписи щодо порад для батьків, як діяти у складних ситуаціях, як надати дитині психологічну допомогу тощо – <http://surl.li/uaite>

- технології навчання учнів з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану – <http://surl.li/aqsdjt>

- інформаційні матеріали щодо надання допомоги та підтримки дітям з особливими освітніми потребами – <http://surl.li/wprwxfy>

- матеріали щодо психолого-педагогічної підтримки дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану в країні й ін. – <http://surl.li/mtlknq>

- інтерактивні ігри-навчання на підтримку дітей, які знаходяться в умовах укриття та ін. – <http://surl.li/lnlhw>.

Потрібні знання й навички можна отримати й під час проведення науково-практичних заходів. Так, 21 травня 2024 року відділ освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України зорганізував та провів

Всеукраїнський науково-практичний семінар «Інноваційні освітні практики навчання учнів з особливими освітніми потребами відповідно до Концепції Нової української школи». Співорганізаторами заходу стали Криворізька спеціальна школа «Перлина» Дніпропетровської обласної ради та Одеська спеціальна школа № 75 Одеської міської ради – <http://surl.li/mkkmxg>.

Усі учасники, а це близько 150 фахівців зі всієї України, мали змогу ознайомитися з інноваційними науковими розробками та з практичними технологіями роботи з дітьми з особливими потребами, обговорити нагальні питання підтримки та допомоги особам з особливими потребами у воєнний час – (<http://surl.li/fplwes>).

До уваги учасників заходу представлено актуальні розробки науковців та практичних працівників, обговорювались нагальні питання організації допомоги та підтримки дітям з особливими потребами у воєнний час, надавалися конкретні рекомендації щодо використання корекційних методів, прийомів та сучасних практик навчання дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану.

Наголосимо, що до кожної дитини з особливими освітніми потребами необхідно використовувати індивідуальний підхід, враховуючи можливості дітей, їхній психологічний та емоційний стан. Завдання мають бути доступними та зрозумілими, навчальний матеріал має подаватися порціально, враховуючи індивідуальні мовленнєві та комунікативні можливості та потреби дітей з порушеннями інтелекту.

У роботі з такими дітьми

обов'язково використовувати наочність, що допомагає їм краще засвоювати новий матеріал. Доцільними також є використання засобів для розвитку пізнавальної діяльності та підтримки уваги, широкого арсеналу дидактичних, психокорекційних ігор і вправ (пізнавальних, сенсорних, рухових, комунікативно-мовленнєвих). Також необхідно враховувати уповільненість процесу навчання, що обумовлена особливостями пізнавальної діяльності дітей. Необхідна повторюваність у навчанні з метою ліквідації фрагментарності сприймання, недосконалості запам'ятовування. Повторення мають бути систематичними, різноманітними, з різним ступенем залучення дитини.

Особливу увагу необхідно звертати на практичну орієнтованість навчання дітей з ООП. Усі теоретичні відомості, правила мають бути засвоєні через практичну діяльність. У

процесі роботи треба вчити дітей планувати свою діяльність, міркувати про послідовність та способи виконання, описувати результати і порівнювати їх зі зразком. І звичайно – позитивне оцінювання навчальних досягнень та успіхів дітей.

Не зважаючи на складні обставини війни, варто пояснювати дітям у доступній формі перебіг подій, що відбуваються навколо, сприяти формуванню у дітей реального сприйняття світу, одночасно заспокоюючи їх, запевняючи у тому, що незабаром усі повернемося до мирного життя.

Підтримка, допомога та навчання дітей з ООП в умовах воєнного стану в країні є важливим, спрямованим на запровадження комплексу психолого-педагогічних заходів та кроків підтримки, що допоможуть у навчанні, розвитку та мінімізації наслідків психологічної травми у дітей в умовах сьогодення.

Інститут вищої освіти НАПН України оголошує конкурс на посади:

- **головний науковий співробітник (0,5)** відділу дослідницької діяльності університетів – доктор наук;

- **головний науковий співробітник (1,5)** відділу взаємодії університетів та суспільства – доктор наук

Строк подання заяв – **30 календарних днів** з дня оприлюднення оголошення.

Документи на конкурс: 1) письмова заява на ім'я керівника про участь у конкурсі, написана власноруч; 2) копія документа, що посвідчує особу; 3) заповнена особова картка (встановленого зразка); 4) автобіографія; 5) копія трудової книжки (за наявності); 6) копії документів про вищу освіту, підвищення кваліфікації, присудження наукового ступеня, присвоєння вченого звання, військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних); 7) перелік наукових праць претендента, опублікованих впродовж останніх п'яти років у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) рецензованих фахових виданнях (далі – наукові праці), зокрема у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності; у наукових виданнях інших держав; в іноземних (міжнародних) виданнях, проіндексованих у міжнародних наукометричних базах (перелік наукових праць з посиланнями на інформаційні ресурси та веб-сайти, де їх розміщено, або електронні копії наукових праць надіслати на зазначену в оголошенні адресу електронної пошти); 8) письмова згода на обробку персональних даних.

Документи подавати за адресою:

01104, м. Київ, вул. Багачівська, 9, каб. 901. **E-mail:** t.stefanska@ihed.org.ua. **Телефон для довідок:** (044)285-71-24, (093)093-22-00. **Контактна особа** – Стефанська Тетяна Володимирівна.

Сергій МАКСИМЕНКО,
директор Інституту психології
ім. Г.С. Костюка НАПН України,
доктор психологічних
наук, професор,
академік НАПН України

Концепція розвитку психогенетичного потенціалу особистості в період війни

Психологія у XXI ст. остаточно сформувалася як міждисциплінарна та метакогнітивна наука. Особливого значення набули її прогностувальна функція та питання ефективного трансферу величезної кількості наявних психологічних напрацювань у практику. Зокрема, можна назвати такі важливі її завдання, як прогнозування психічної діяльності людини у контексті розвитку нових інформаційних технологій, прогнозування трансформації моральних норм, сприяння особистісному та професійному становленню творчої молоді, розвиток психології знання як провідної для суспільства екопсихологічної проблеми тощо.

Новий, складний і неоднозначний період, який характеризується постійними кризами різного змісту і ступеня глибини, пов'язаними зокрема з людським чинником, стосунками між державами і людьми, глибинним нерозумінням одне одного. Сучасні гібридні та інформаційні війни, суспільно-економічні кризи виводять на перший план соціально-психологічні та психологічні проблеми, що також зумовлюють надзвичайно високу значущість психологічної науки, її вирішальну роль у забезпеченні розвитку держави і суспільства.

Відбуваються значні й неочікувані зміни в житті суспільства (а отже й у житті людини), що зовсім не пов'язані з історичними традиціями, тож вимагають креативного підходу, нових, нетрадиційних рішень і поворотів життя. Водночас вказані зміни, на жаль, за незначними винятками, треба вважати негативними відносно існування особистості. Зокрема така бажана свобода обертається фінансовою залежністю, розгубленістю,

неготовністю формувати і здійснювати відповідні рішення. Ми зазначаємо більш жорстку раціональність у стосунках, різке зниження емпатійності, формування особистісних квазіцінностей, різке зниження духовного потенціалу людини.

Колись В. Франкл сказав такі слова: «Кожний час має свої неврози – і кожен час потребує своєї психотерапії». Я ж хочу додати, що так само кожному періоду властиві свої психопатії, свої рани та свої переживання, пов'язані з втратою близьких та агресією, яка спрямована проти людини, проти її ества, яка знищує її тілесну сутність.

Особистість ми розглядаємо в такому контексті:

- Особистість зароджується й народжується в любові; самоздійснюється як цілісна духовна істота в природних і суспільних векторах ноосфери і є центром, генетично висхідною одиницею всесвіту.

- Особистість – це форма існування психіки людини, яка являє собою цілісність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності й саморегуляції, та має свій унікальний і неповторний внутрішній світ.

- Розвиток психіки людини, як вільної і креативної особи, здатної змінювати як світ

зовнішній, так і внутрішній, власний.

- Особистість та проблема діяльності співвідносяться, як альфа й омега. Людина взаємодіє з навколишнім середовищем як цілісний організм. Особистість є складною системою, що саморозвивається, тобто сама моделює і реалізує власну генезу.

Серед сучасних світових тенденцій, успішно реалізованих в українській психологічній науці, варто згадати проблему розвитку особистості впродовж усього життя. Особистість має сформувати в себе переважне настановлення на плідну діяльність, подолавши залежність, самозакоханість, схильність до накопичування і до маніпулювання іншими. Людина має повірити у власні сили, бути самодостатньою у досягненні мети.

Зрозуміло, що по-справжньому любити здатна лише зріла, відкрита і продуктивна особистість. Саме така особистість здатна прийняти складні виклики сьогодення та протистояти перепонам на шляху саморозвитку, механізмів переживання і психологічного життя загалом. Ясно, що це не може бути вивченим й інтерпретованим в традиційній (і фактично єдиній) стимул-реактивній парадигмі. Тривалі й

різномірні дослідження, що ми їх провели в контексті культурно-історичної теорії, показали, що тільки генетичний підхід може вивести психологію за межі зазначеної парадигми, оскільки будь-яке психологічне явище можна зрозуміти з точки зору його саморозвитку.

Почнемо з того, що жива істота, яка починається в материнському лоні, є споконвічно «плоть від плоті», твором двох людських істот. Соціальне (весь неосяжний досвід поколінь, привласнений і сконцентрований у двох люблячих істотах – батьках) опредметнюється і втілюється в дивне створіння – нову біологічну істоту, але... не лише біологічну, а саме – біосоціальну. У цьому випадку суттєвим є єдність: природа – олюднена, людина – оприроднена. Сама цей еліпсис є точкою відліку. Це є феномен, і як такий, він має різні форми існування. Одна з них – біосфера як єдність, а інша – людська істота як єдність. В останній ця єдність зумовлена і утримувана нуждою, біосоціальною за своєю сутністю.

Першою атрибутивною змістовною ознакою нужди є її гетерогенність: біологічне й соціальне. Інша важлива характеристика нужди пов'язана з її інформаційним аспектом. Кожна Зустріч двох істот, що відбувається з метою власного

продовження через створення й народження нової істоти, означає не лише подвоєння енергії, але й подвоєння інформації, урізномбарвлення існування. Саме це є вихідною умовою розвитку. Отже, другою атрибутивною властивістю нужди є її здатність до розвитку (саморозвитку).

Аналіз філо- і онтогенезу живого засвідчує, що нескінченний плин нужди, її саморозвиток не є випадковим і хаотичним. Він має спрямування. І спрямований він на постійне ускладнення й підвищення інтегрованості. Цей рух завершується в умовах Землі «виходом» нужди на позицію можливості усвідомлювати саму себе (рефлексія). Але можна відповідально говорити про те, що це не є дійсним кінцевим етапом становлення нужди. Отже, третя атрибутивна ознака нужди полягає в тому, що її розвиток є спрямованим і являє собою ортогенез. Четвертою важливою атрибутивною властивістю нужди є її здатність до породження. Зустріч двох відгалужень нужди, втіленої в живій істоті різної статі, породжує якісно нову нужду (інформаційно й енергетично нову), яка виникає з новою живою істотою. Нужда людини може створювати і нову людину, і якісно новий продукт (творчість).

П'ята атрибутивна властивість нужди полягає в тому, що вона існує лише у формі втілення в породжену нею живу істоту. Поза живим не має такої енергетично-інформаційної біосоціальної сутності, якою є нужда.

Шостою атрибутивною властивістю нужди треба вважати її афіліативну природу. У контексті аналізу нужди ми схильні розглядати любов (слідом за

Т. де Шарденом) досить широко, вважаючи її силою, що протистоїть космічній ентропії та зумовлює рух всіх живих істот (не лише людей) одне до одного. І саме результатом цього руху є народження.

Нарешті, необхідно зазначити, що сьомою важливою атрибутивною ознакою нужди є нескінченність її існування. Завершеним (кінцевим) є існування організму, особистості як носіїв і втілення нужди. Але завдяки Зустрічі і через неї нужда продовжує своє існування та є нескінченною в часі.

Суперечливе єднання біологічного й соціального, свідомого й безсвідомого, що відбувається в «точці світу» – особистості, і забезпечує її динаміку, а отже – існування, породжує найбільш важливі, атрибутивні властивості особистості. Внутрішній світ нової особистості, що здатна чинити супротив сьогоденним жорстким викликам, як перша похідна від енергетики з'єднання біологічного й соціального в нужді, являє собою живу і красиву картину того, що може відбутися в результаті динамічних взаємодій і взаємопереходів біологічного й соціального.

Нині надзвичайно важливим питанням є захист нашого населення від ворожої пропаганди. Адже з преси, телебачення та інтернету ллються гігабайти інформації, і що з цього правда, а що маніпуляція – розібратися пересічній людині важко. Пропаганда не дає прямих конкретних відповідей, а тільки підштовхує людину до потрібних пропагандистам висновків так, щоб людина думала, що дійшла їх сама. Інформаційна пропаганда здійснюється через усі ЗМІ і соціальні мережі, а найбільше для цього використовують телебачення, яке

дає ефект присутності та співучасті успішніше, ніж інтернет або преса.

Окреслимо вектори впливу пропаганди:

- Виділення не тих головних новин. З метою маніпуляції свідомістю з усього ряду подій журналісти чи політики вибирають тільки найбільш важливі й зручні для них.

- Залякування «найгіршим сценарієм». Практика «зараз погано, але могло бути ще гірше» нині працює, як ніколи.

- Зомбування звуком. На телебаченні ця практика вдало прижилася. Звуковий супровід і відеоряд можуть присипляти або порушувати свідомість.

Зазначене вимагає серйозної готовності особистості до опору як у біологічному, так і в соціальному плані. Йдеться про особистісну зрілість і сформованість життєвих планів. Людина опиняється перед безоднею інформації з найрізноманітніших напрямів, і великою проблемою є утримання мети й завдань, що спонукали звернення до інтернету. Адже оформлення інформації є спеціально конкурентним, спрямованим на відволікання суб'єкта на те чи те джерело.

Дуже яскраво подана інформація створює враження легкості й ефективності її засвоєння, якщо порівняти, скажімо, з таким носієм інформації, як книга. Однак це хибний ефект. Адже під час читання книг у людини дуже активно працюють власні процеси – мислення, уява, емоції, отже, відбувається їх постійний саморозвиток: особистість у взаємодії з книгою завжди виступає як нероздільна цілісність. У разі використання інтернету ця цілісність і обов'язковість розвитку зазвичай порушується. Інформація подається у такому вигляді,

який не вимагає психологічних зусиль її осягнення. Тож тут порушується насамперед принцип креативності, а, отже, – цілісність процесу саморозвитку особистості. Виникає ситуація, яка не тільки зачіпає біологічне й соціальне, а й дотикається до духовного. Інформаційне поле невблаганно, неусвідомлено веде особистість, суспільні групи до того, що розмивається культурне ядро нації та вся палітра внутрішнього світу особистості.

Ми маємо чинити супротив маніпулятивним інформаційно-енергетичним впливам на особистість, які проявляються в тому, що люди потрапляють у ситуацію безвиході. З одного боку, виникає фобія, а з другого – соціальне підкріплення хворобливого стану.

Ми маємо усвідомити, відчувати неприйняття насильницького ставлення, особливо у кризові періоди. Адже людина наділена не тільки фізичною силою, але ще й розумінням світобудови.

Отже, цілісність суспільства полягає в об'єднанні нації та самоідентифікації особистості, адже роз'єднане суспільство є легкою здобиччю для ворога.

Наш з вами генетичний код – це любов. Це психологічна особливість ідентифікації кожного зрілого індивіда на цій планеті. Це символ українства, ознака незалежності, уособлення багатих традицій і любові до рідної країни. Це духовна броня кожного справжнього українця. Любити – проявляти емпатію, мати можливість допомогти людині не на словах, а справами. Це є основою людяності, адже людство загине, якщо не буде прищеплювати дітям ті якості, що мають бути властиві дорослим. Цей момент є ключовим.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
академік НАПН України,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Розмова з Тарасом Шевченком про богиню Беллону, китайських інсургентів і японську комедію

Продовження розмови, звісна річ, уявної, з Тарасом Шевченком (див.: «Освіта і суспільство», 2024, № 4 і № 5), обумовлене несхибним принципом: його тексти реальні, справжні, не зачеплені чужим «ніже яким словом».

давньоримська богиня війни і підземного світу Беллона, яка уособлювала несамолюбність, лють, військову пристрасть, а зображувалася з мечем і бичем! Це ж яскравий образ імперської Росії!

– Одне, чим я можу пояснити собі цю відсутність нюху і зору в суворих дітей Беллони, це всепокорююча владичиця горілочка. На городі, бачте, хоч і можна пропустити чарочку-другу, але не можна нализатися як слід. Не тому, щоб це було б непристойно, а тому, щоб не потрапити на гауптвахту. То що ж і справді за приємність – одвідувати город. Чи не краще вдома нишком нализатися так, щоб в очах позеленіло. Оце тобі й город із квітками та пахощами...

– Отакий-то москаль! Мов намальований лежить... Упав та й лежить неборак... Мов одірвався від древа життя, бо не знає, як на світі жити і людей любить...

– Незалежно від глибокої політики, москаль має вроджену антипатію до зелені, до цієї живої блискучої ризи усміхненої матері-природи. Московське село – це, як висловився Гоголь, навалені купи сірих колод із чорними дірами замість вікон, вічна грязюка, вічна зима! Ніде прутика зеленого не побачиш³, а побіч непрохідні ліси зеленіють. А село, як ніби навмисно, вирубалася на велику дорогу з-під тіні цього непрохідного саду. Розтягнулося в два ряди біля великої дороги, вибудувало заїжджі двори, а на відшибі каплицю та кабачок, і йому нічого більше не треба.

Незрозуміла антипатія до приваб природи. На Україні зовсім не те⁴. Там село і навіть місто сховали свої білі привітні хати в тіні черешневих і вишневих садів. Там бідний неусміхнений мужик огорнув себе чудовою, вічно усміхненою природою і співає свою сумовиту задушевну пісню⁵ в надії на кращу долю.

– Дорогою на пароплаві із заслання Ви записали 6 вересня 1857 року, що зупинялися в Самарі. Як місто?

– Рівне, гладеньке, вибілене, нафабрене, до млості одноманітне місто. Живе представлення царювання «неудобозабутнього» Миколи Тормоза...

– Скажу про Миколу I те, що Ви, великий Поете, не могли прочитати в документі III відділу – вищого органу таємної політичної поліції: «Шевченко вдається до всіх їдких і пасквільних виразів, де тільки торкається государя імператора і взагалі росіян». От як! У Самарі стала курйозна, утім прикметна подія, яку варто згадати в нашій розмові про Московію-Росію...

– На вулиці трапився мені Іван Явленський⁶, ми веліли візникові їхати до найкращого трактиру в місті, він і привіз нас до найкращого «заведенія», сиріч, як би вам сказати, трактиру. Тільки-що ступили ми на сходи цього «заведенія», як обидва в один голос промовили: «Здесь русский дух, здесь Русью пахнет», – себто, салом, гаром і вслякою мерзотою. У нас, усе-таки, вистачило сміливості замовити

– Дорогий Тарасе Григоровичу, ні в кого не просив я, бо це намарне, а Вас прошу розповісти про «колишній випадок» колюче-правдивих оцінок особливостей характеру, поведінки, думання москалів, які маловідомі, принаймні не такі знані, як істина «москалі – чужі люди», бо мовлені були Вами не у віршах, а, здається, побіжно у своєрідних обставинах і специфічних ситуаціях. Як ось тієї липневої неділі 1857 року, коли до відбуття із заслання у Новопетровському укріпленні залишалося близько трьох тижнів і гарнізонна офіцерня сприймалася до незмоги брідкою...

– Незважаючи на неділю та гарну погоду ніхто з тих, які мають офіцію¹, не з'являвся на городі². Дивна, незрозуміла антипатія до пахнучої зелені. Вони віддають перевагу пилюці та нестерпній смердючій духоті в укріпленні перед прохолодною тінню, квітками і свіжою зеленню на городі. Незрозуміле затвердіння органів. Справжні суворі сини Беллони...

– Як істинно до ладу Вам, Тарасе Григоровичу, прийшла в голову

¹ Офіція – служба, посада.

² Гарнізонний город у Новопетровському укріпленні – земля, на якій кожне військове відділення мало свою ділянку, де вирощувалися овочі та ін. У саду було споруджено літній будиночок, бесідку та землянку для родини коменданта Іраклія Ускова; улітку 1857 року, в останні місяці заслання, Тарас Шевченко мав сюди вільний доступ, і город став істинним опочивком для змученої душі засланця. У Щоденнику

³ Ішлося про зображення сіл у «Мертвих душах» Миколи Гоголя: «У подошвы этого возвышения, и частью по самому скату, темнели вдоль и попере́к серенькие бревенчатые избы... нигде между ними растущего деревца или какой-нибудь зелени; везде глядело только одно бревно»; «...бревно в избах было темно и старо; многие крыши сквозили, как решето; на иных оставался только конёк вверху да жерди по сторонам в виде рёбер».

⁴ Ця Шевченкова максима набула безмежно ширшого, ніж у даному контексті, ментального смислу. З цього приводу наведу маловідоме твердження багатогрішного перед Україною Максима Горького, який восени 1916 року заявив у присутності Михайла Грушевського і Олександра Саліковського: «Для мене ясно, що душа українця, яка росте й купається в яскравих і гарячих проміннях полудня, є і мусить бути не тільки іншою, але в багатьох випадках протилежною душі тих, які вирости й перебувають свій вік у сутінках та холоді північних лісів. Окрім того, вона повинна бути багатшою, в ній мусить бути більше барв, значить, і культура, яку ця душа творить, повинна бути багатшою, різноманітнішою, гармонійнішою... Я переконаний, що культура українського народу по суті своїй вище великоруської...»

⁵ Шевченків друг, професор Осип Бодяньський наголошував, що «пісня – щоденник українця», його душа. Він писав, що головний зміст народної поезії українців визначав драматизм, «вогняне життя, несподівано перерване на всьому ходу до землі обітованої». За радянських часів Осипа Максимовича жорстко звинувачували в «поляризації російського та українського народів, їхніх пісень».

⁶ Іван Явленський – астраханський чиновник, знайомий Шевченка.

собі котлети, але, на жаль, не вистачило терпіння дочекатися цих безкінечних котлет. Явленський жбурнув половому полтинник, лайнув маненько, на що той мовчки з усмішкою вклонився, і ми пішли із «заведенія». Величезна хлібна пристань на Волзі! І не має пунного трактиру. О Русь!

– Нагадаю, що того дня, уже на пароплаві, Ви, Тарасе Григоровичу, зненацька, утім сподівано жорстко ще раз зачепили російську тему, випадково прочитавши про... китайських інсургентів...

– У капітанській каюті на підлозі побачив я зім'ятий листок старого знайомця «Русского инвалида», підняв його та знічев'я почав читати фейлетон. Там говорилось про китайських інсургентів і про те, яку промову виголосив Гонг, ватажок інсургентів, перед штурмом Нанкіна. Промова починалася так: «Бог іде з нами. Що ж зможуть проти нас демони? Мандарини ці – жирна забійна худоба, придатна тільки на жертву нашому Небесному Отцю, Височайшому Владиці, Єдиному Істинному Богові»⁷.

Чи скоро публічно можна буде сказати про російських бояр те ж саме?

– Очевидно, що в цих словах виплеснувся радикальний настрій політичного заслання, котрий тяжко і достойно відбудувати протягом десятиліття... Та відомо, що й значно пізніше Ви, великий Кобзарю, стояли на такій нещадній позиції...

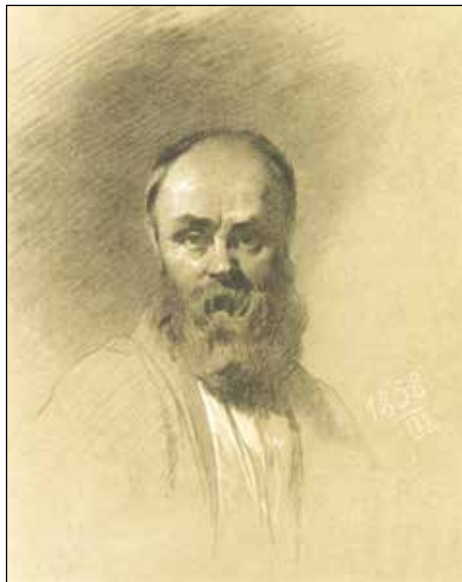
– Добра не жди,
Не жди сподіваної волі –
Вона заснула: цар Микола
Її прислав. А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталить,
Та добре вигострить сокиру,
Та й заходиться вже будить.

– Не промину зазначити, Тарасе Григоровичу, що Ваш видатний біограф Іван Дзюба назвав у ХХІ столітті соромливе уникання теми соціальної відплати у Кобзаревій творчості виявом сучасного антиісторичного снобізму.

По-шевченківськи, у фразі про «російських бояр» акцентування нам личить робити не на боярах, історично прив'язаних до Х–ХVII століть, а на довічних російських ворогах України... Микола І

у Ваших поезіях був уособленням антиукраїнської імперської Росії... Згадаймо поему «Кавказ»...

– І тебе загнали, мій друже єдиний,
Мій Якове добрий! Не за Україну,
А за її ката довелось пролить
Кров добру, не чорну. Довелось запить
З московської чаші московську отруту!
– Найнещадніші, убивчі слова Ваші,

Поете, про царя Миколу І, що сидів на престолі в Петербурзі. Але отрута московська! Ви показали це геніально. Навічно для України злodianня Миколи І будуть поставати з історичного московського гною...

– ...А із гною
Встають стовпом передо мною
Його безбожні діла...
Безбожний царю! Творче зла!
Правди гонителю жестокий!
Чого накоїв на землі?

– Хиренну волю для українців можна вибороти лише збройним чином. А то...

– А то проспить собі небога до суду Божого страшного! А панство⁸ буде колахать, храми, палати муровать, любить царя свого п'яного та візантійство прославлять та й більше, бачиться, нічого.

– Щодо храмів і візантійства, то згадав я, православний Поете, короткий запис у Щоденнику від 17 вересня 1857-го, коли пропливали місто Чебоксари...

– Нікчемне, але картинне містечко.

Церков у ньому буде стільки, скільки й будинків, коли не більше. І все старовинномосковської архітектури. Для кого і для чого вони збудовані? Для чувашів? Ні, для православ'я. Головний вузол московської давньої внутрішньої політики – православ'я.

– Знову-таки, Ви, всевидящий Кобзарю, вольним розумом досягнули давно й огненним словом миттєво зафіксували, що православ'я, кероване з Москви, було казенною, насильницькою релігією, знаряддям духовного пригнічення всіх народів імперії.

Знаменно, що цей цвяшок Ви повністю забили в імперське лицемірство у Москві, коли дорогою із заслання гостювали в березні 1858-го у Михайла Щепкіна й відвідали Великодню службу в Кремлі...

– Якби я нічого не чув раніше про це візантійсько-старовірське торжество, то, можливо, воно б на мене і справило якесь враження, тепер же рівно ніякого. Світла мало, дзвону багато, хресний хід, як в'яземський пряник⁹, суне в юрбі. Відсутність найменшої гармонії і ні тіні витонченості. І доки триватиме ця японська комедія?

– Навіть не питатиму, чому саме японська... Зовсім ясно головне, а саме: недавній царський заслонець, який став на прохання імперії, не побачив і не відчув у пишній візантійсько-старовірській службі святого Бога, того Бога, в якого глибоко вірив, а московські «сильні, чужі, не зрять Бога над собою»...

– А Бог мені помагає,
Мене заступає
І їм правдою Своєю
Вертає їх злає.

– Ці животворящі рядки стосуються й України, яка Вас уособлює в боротьбі з лютим московітським ворогом. А все, що було сказано Вами, здавалося, мимохідь, як стає відомо, наповнено рятівним для нації найвищим смислом.

Покладаю земний уклін од українців, єдиний Кобзарю!

На фото:

Тарас Шевченко. Автопортрет. 1858 р.

⁷ Ідеться про статтю «Новейшие сведения о действиях китайских инсургентов» (Русский инвалид. 1857. № 163. 31 липня), присвячену подіям селянської війни в Китаї 1850–1864 років під керівництвом Хуна Сюцюаня (1814–1864) – Гонга – проти феодалів і національного гноблення з боку династії Маньчжурів.

Щодо Нанкіна (місто-порт у нижній течії річки Янцзи), то він був узятий повстанцями-тайпінами в березні 1853 року і до 1864-го був їхньою столицею. У коментарях до видання Шевченкового Щоденника за редакцією Сергія Сфремова 1927 року зауважено, що «слова Гонга сказано не перед штурмом Нанкіна, а після нього».

⁸ Уже згаданий Іван Дзюба застеріг, що соціальна глухота і сліпота до Тараса Шевченка обертаються глухотою і сліпотою до життя мільйонів людей-сучасників. А Шевченкове «Якби ви знали, паничі!» – мовби сьогодні гірко сказане.

⁹ Ішлося про пряник, приправлений на меду, патоці чи цукровому сиропі з додаванням прянощів, од якого в роті залишається відчуття терпкості, стягування, в'язкості. На жаль, слово «пряник» не включено до «Словника мови Шевченка».

Олександр МІХНО,
директор Педагогічного
музею України,
старший науковий
спіробітник ДНПБ України
ім. В.О. Сухомлинського,
доктор педагогічних наук

**130 років від дня народження
Бориса Крюкова (1895-1967), ху-
дожника, графіка, педагога**

Народився Борис Крюков 19 січня 1895 в місті Оргіві (нині Молдова). Після смерті матері (1903) батько одружився вдруге, родина переїхала до м. Кам'янця-Подільського, потім до Вінниці. Навчався в гімназіях обох міст, але курс не закінчив: через незгоди з мачухою виїхав разом з молодшим братом до Києва і вступив до художньої школи під керівництвом Ф. Кричевського, де також викладали М. Бойчук та Г. Нарбут. У 1918-23 займався педагогічною діяльністю: викладав малювання в художньо-промисловій школі у Кам'янці-Подільському.

1923 став декоратором Київського театру опери та балету. Ілюстрував книги для таких українських видавництв, як «Дитвидав», «Слово», «Культура», «Книгоспілка». У 1920-30 проілюстрував понад 500 українських книжкових видань, серед яких твори Т. Шевченка,

Січень – лютий 2025. Постаті

І. Франка, твори для дітей М. Коцюбинського, О. Іваненко, Н. Забіли та ін. Дивовижні, яскраві та незвичайні ілюстрації Крюкова заворожували і захоплювали юних читачів, створюючи для них справжню атмосферу дитинства. Його малюнки-головоломки дітлахи роздивлялися подовгу і з величезною цікавістю. Пензлю Б. Крюкова належить і оформлення книг для дітей старшого шкільного віку та юнацтва – збірок оповідань та повістей, довідкової та пригодницької літератури. Долучився і до журнальної графіки, зокрема оформлення дитячого часопису «Барвінок», який тоді виходив під назвою «Жовтень», а також був штатним художником журналу «Кіно», де опубліковано 14 його робіт.

Виїхав 1943 до Львова, згодом – до Кракова, від 1944 – в Австрії, від 1948 – до Аргентини, де продовжив займатися улюбленою справою. В 1950-60 співпрацював з видавництвами М. Денисюка та Ю. Середяка, проілюстрував близько 80 українських видань, зокрема книжки для дітей та журнали для молоді, що випускало видавництво «Атлантида» (Atlantida), малював карикатури для українського сатиричного журналу «Мітла».

З 1950 й до смерті був єдиним ілюстратором серії «Незабутні класики» (Clasicos inolvidables) престижного і поважного в Іспанії видавництва «Ель Атенео» (El Ateneo), зокрема проілюстрував книжки «Тисяча і одна ніч» (1950, 1956), «Фантастичні оповідання» Едгара По (1951), «Божественна комедія» Данте Аліг'єрі (1952), «Дон Кіхот» М. Сервантеса (1954), твори А. Франса (1959) та Е. Золя (1961). У 1964 за ілюстрації для видання «Дон Кіхот» отримав першу премію на міжнародному конкурсі мистецтва в Мадриді.

Окрім книжкової ілюстрації, займався олійним живописом та мозаїкою. Експонувався на

виставках у Мадриді, Торонто, Нью-Йорку. З 1950 проводив щорічні виставки своїх робіт у Буенос-Айресі, де виконав мозаїку в Українському католицькому Свято-Покровському соборі. Помер 6 березня 1967 в Буенос-Айресі.

До кінця 1980-х в УРСР творчість Б. Крюкова замовчували, але через його незаперечний внесок в українську книжкову графіку ім'я художника, як ілюстратора радянських книжок, згадано 15 разів у біобібліографічному словнику «Українські письменники» (1965, том 5).

**180 років від дня народження
Омеіяна Калужняцького (1845-
1914), мовознавця, педагога, ос-
вітнього діяча**

Омеіян Калужняцький народився 23 січня 1845 у селі Тур'є на Львівщині. Закінчив 4-класну головну окружну школу отців Василіян у Лаврові та Самбірську гімназію (1863). Навчався у Львівському (1863-65) та Віденському (1865-67) університетах, де студіював філологію, історію і філософію. Педагогічну діяльність розпочав як помічник учителя Краківської гімназії святої Анни (1868), далі викладав у гімназії Жешува (1871) і Академічній гімназії у Львові (1871-74). Від 1875 – професор слов'янської філології, декан філософського факультету (1886-87), ректор Чернівецького університету (1889-90). Один з найактивніших і найпопулярніших науковців і громадських діячів на Буковині кінця XIX – початку XX ст. Завдяки діяльності

Калужняцького український гуманітарний дискурс у країнах був академічних стандартів. Володів талантом оратора. За свідченням сучасників, вражав колосальними, енциклопедичними знаннями зі свого фаху і глибоким, своєрідним висвітленням тієї чи іншої теми, умів подати слухачам матеріал глибоко і водночас у ясній, доступній формі. На його лекціях часто було багато присутніх викладачів не тільки з філології, а й з інших дисциплін. Професорові Калужняцькому доводилося читати свої лекції з відчиненими дверима, оскільки слухачі не вміщалися в аудиторії, а стояли у коридорах. Високу оцінку його лекціям та науковому доробку дав І. Франко. Учень О. Калужняцького був український мовознавець, філолог і культурний діяч В. Сімович.

У 1877 мав тривале відраження для роботи в архівах і бібліотеках Берліна, Києва, Петербурга, Праги та інших міст, у 1882 працював у книгозборищах молдавських монастирів, а в 1884 подорожував на Балканах. Зібрані і вивчені матеріали стали джерельною базою його праць німецькою, латинською, польською, російською, румунською мовами, які друкувалися в різних країнах Європи. Досліджував мовностильовий аспект стародавніх пам'яток різних слов'янських народів, їх літературної історії. Бібліографічні студії Калужняцького стосовно опрацювання українських стародруків залишили помітний слід у світовій бібліографії. Заклав основу для вивчення такого питання української філології, як розгляд українсько-румунських взаємин. Як автор нарисів «Русинська мова і література» (1899) зробив першу спробу вивчення українського мовного і літературного процесу на Буковині від давньоруських часів до кінця XIX ст.

У 1881-84 очолював «Руську бесіду» – перше українське культурно-освітнє товариство

на Буковині (1869–1940). Член-кореспондент Бухарестської Академії наук (1890). Колекціонував рукописні книги, які збирав переважно на Буковині та на півночі Молдови. Під час відступу російської армії з Чернівців наприкінці 1916 зібрання О. Калужняцького було викрадене й перевезене до Росії, де нині зберігається в Бібліотеці Російської академії наук у Санкт-Петербурзі.

Помер 3 липня 1914 у Чернівцях.

150 років від дня народження Оксани Стешенко (Старицької) (1875-1942), письменниці, перекладачки, педагогині

Оксана Стешенко народилася 24 січня 1875 у селі Карпівка на Вінничині. Донька Михайла Старицького. Закінчила гімназію Віри Ващенко-Захарченко в Києві (1892). Учасниця літературно-мистецького гуртка української молоді «Плеяда», який діяв у Києві у 1888–93. У 1897 вийшла заміж за Івана Стешенка. 1907 закінчила Музично-драматичну школу Миколи Лисенка. Впродовж 1908–14 вела громадську роботу в українському клубі «Родина». У 1917 працювала у відділі позашкільної освіти Міністерства освіти УНР. Водночас учителювала в 1-й українській гімназії імені Т.Г. Шевченка у Києві (директор – В. Дурдуківський); за рішенням педагогічної ради гімназії організувала на різдвяні свята шкільний вертеп, в якому ролі ляльок виконували учні (декорації виготовили вчителі малювання – художники М. Козик та І. Макушенко,

музику написав вчитель співи – композитор П. Козицький). Членкиня Науково-педагогічного товариства, яке діяло при Всеукраїнській академії наук у 1926–29.

Авторка читанки «Рідні колоски», яка витримала чотири видання (1917, 1918, 1923, 1924 рр.; у 1924 та 1925 видавалася також під назвою «Колоски життя»). Уміщені в читанці твори класиків української літератури і зарубіжних письменників охоплюють різні жанри літературної творчості: вірші, оповідання, казки, байки, пісні, приказки. Матеріал складено концентричними колами: душа дитини, збудження симпатії до людини, звірів, рослин, народний побут, народна поезія, історичні спогади. Важливого значення О. Стешенко надавала ілюстративному матеріалу: читанка видання 1918 ілюстрована малюнками українських художників М. Бурачека, М. Жука, В. Старицької, О. Судомори, П. Холодного, Т. Шевченка. 1924 перевидана з позначкою: «Читанка для 3-ої і 4-ої групи трудшкіл. Науково-Педагогічний Комітет Головоцвху Наркомосвіти для вжитку в установах соціального виховання дозволив». Мета її – ознайомити дітей із соціальним життям. Увесь матеріал читанки поділений на три розділи: соціальне життя, праця, краєзнавство.

За радянських часів працювала тільки в літературній царині, переважно у галузі дитячої літератури. Для молодших учнів писала невеликі віршовані твори, які друкувало київське видавництво «Культура» з барвистими ілюстраціями відомих українських художників («Чай», 1925, з малюнками І. Кисіля; «Задача», 1930, з малюнками С. Бутника). Для дітей старшого шкільного віку створювала оповідання і повісті пригодницького характеру («Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги», 1929; «Герої зв'язку», 1931). Авторка спогадів про Леся Українку. Членкиня

Спілки письменників України (з 1939).

У липні 1941 разом із сестрою Л. Старицькою-Черняхівською заарештована за звинуваченням в антирадянській діяльності. Обоє сестер у товарному арештантському вагоні вислано етапом у Казахстан, де О. Стешенко померла в одному з радянських концтаборів у 1942. Місце поховання невідоме.

140 років з дня народження Степана Балея (1885-1952), українського і польського психолога, філософа, педагога

Народився 4 лютого 1885 в сім'ї вчителя народної школи у селі Великі Бірки на Тернопільщині. Закінчив місцеву початкову школу, продовжував навчання в Українській гімназії у Тернополі. Згодом студіював психологію і філософію на філософському факультеті Львівського університету. 1908 склав державний «учительський іспит» (із психології та філософії) і викладав математику, психологію та логіку в гімназіях Перемишля, Тернополя та Львова (до 1927, з перервами). Продовжив навчання в університетах Берліна, Парижа і Відня, де здобув і медичну освіту. У 1911 здобув науковий ступінь доктора філософії.

До закінчення Першої світової війни працював у Віденському університеті. Широко займався публіцистичною діяльністю. Активний дописувач львівського педагогічного журналу «Учитель», що виходив у 1899–1914. 1916 вийшла з друку праця С. Балея «З психології творчости Шевченка» – перше такого роду

дослідження доробку Кобзаря. У 1917–22 навчався на медичному факультеті Львівського університету й склав докторат із медицини. Тоді працював на посадах професора Академічної гімназії, психіатра загального шпиталю у Львові та викладав філософію в Українському таємному університеті. Паралельно працював над своїми книгами «Нарис психології» (1922) та «Нарис логіки» (1923), які є першими підручниками українською мовою з цих галузей науки. Друкував праці в «Українському Медичному Віснику».

У 1927, отримавши посаду професора у Варшавському університеті, переїхав у Варшаву, де працював до кінця життя. З 1928 завідувач кафедри дитячої і педагогічної психології Варшавського університету, а в 1936–51 займає керівні посади у Варшавському педагогічному інституті Спілки вчителів. Тут написав серію праць з питань дитячої, педагогічної і соціальної психології, котрі неодноразово перевидували: «Психологія підліткового віку» (1931, 1932, 1935), «Нариси психології у зв'язку з розвитком дитячої психіки» (1938, 1947), «Нарис психології виховання» (1938, 1947, 1951, 1958), «Характерологія і типологія дітей і молоді» (1946) та ін. Розуміння С. Балеєм мети виховання зумовлене його персоналістичним підходом у педагогіці і психології. Головну функцію цих наук, які для вченого становили синтетичну цілісність, він вбачав у служінні людині, метою виховання вважав сприяння самореалізації особи в суспільстві.

1947 коштом ЮНЕСКО провів чотири місяці у США, вивчаючи методи боротьби зі злочинністю серед молоді, а після повернення до Варшави опублікував працю «Проблема боротьби з підлітковою злочинністю в контексті сучасного досвіду США». У такий спосіб С. Балея став фундатором польської психології

Закінчення. Початок на с. 36

дитячої злочинності. Дійсний член Польської Академії наук від 1952.

Помер 13 вересня 1952 у Варшаві, де й похований.

**130 років з дня народження
Олександра Кульчицького
(1895–1980), психолога, філософа, соціолога, педагога**

Олександр Кульчицький народився 8 лютого 1895 в м. Скалат на Тернопільщині. Навчався у гімназії у Станіславі (нині Івано-Франківськ), вивчав германістику і французьку мову на філософському факультеті Львівського університету, а після Першої світової війни студіював філософію, психологію та романістику у Сорбоннському університеті у Парижі. В 1925–39 – учитель французької мови і філософії в гімназіях і семінаріях у Золочеві, Коломиї, Львові. 1930 у Львівському університеті захистив докторську дисертацію на тему: «Релігія у вченні Ренана» (французькою мовою). З 1924 вів активну публіцистичну діяльність. За низку педагого-психологічних праць, які вийшли в серії «Педагогічна бібліотека» видавництва польського міністерства освіти 1930–32, отримав дворічну стипендію на навчання на філософському факультеті Краківського університету. 1939 – професор педагогічного ліцею у Львові, викладав французьку мову, педагогіку і психологію.

З 1940 – у Німеччині: 1945–58 – професор, 1962–63 – ректор, 1968–72 – проректор, 1973–79 – декан філософського факультету Українського вільного

університету (УВУ). З 1951 – у Франції, де його громадська діяльність набирає найбільшого розвитку: заступник голови Наукового товариства імені Т. Шевченка в Європі та голова Західноєвропейського центру НТШ (Сарсель, Франція), а також голова та член багатьох інших організацій (Комісія допомоги українському студентству, Українсько-польське товариство, Міжнародна Академія Наук в Парижі та ін.).

Наукові зацікавлення: проблеми української етнопсихології, філософські праці Г. Сковороди, українська кордоцентрична традиція. Спираючись на ідеї Фрейда, Адлера та Юнга, сформулював концепцію української психіки, яка базується на впливі «комплексу меншовартості», характерного для поневолених народів. Цей комплекс у формуванні психіки українців набуває рис «комплексу кривди», спричиняючи тенденції до «надкомпенсації» чи мрійливості про ідеальний світ, піднесення ореолу терпіння. На формування психіки впливають також природно-географічні умови: ліс формує стриманість і терплячість; лісостеп – пасивність і компромісність; степ – прагнення до свободи й величч, проте з ризиком емоційної нестабільності. Наголошував на важливості колективного підсвідомого, яке відображає універсальні архетипи, зокрема хліборобський архетип «*magna mater*» (Матері-природи), що насичує українську психіку добротою і глибинним зв'язком із землею.

Автор понад 400 праць з філософії, психології, антропології, характерології, етнографії, педагогіки, германістики та літературознавства, видрукуваних українською, англійською, німецькою, французькою мовами.

Помер 30 квітня 1980 в Сарселі (Франція).

Настрої та рефлексії на події лютого 2022 року художниця «задокументувала» у гобелені «Обраний шлях», виконаний здебільшого в насичених, гарячих кольорах, що дуже нагадують полум'я. На цьому тризовному тлі метушаться сполухані птахи, і хтось з них стрімко зринає вгору, а хтось каменем падає вниз.

– Ця робота виконана в перші місяці повномасштабного вторгнення, на балконі, а не в майстерні, – розповідає мисткиня. – Вона про те, що кожен за певних обставин має зробити свій свідомий вибір.

Ольга Пілюгіна його зробила: залишилася на рідній Полтавщині, разом з родиною, і, попри всі ризики воєнного часу, продовжила працювати. За рік художниця вдалося завершити роботи, розпочаті до 24 лютого, створити низку нових, показати свої гобелени на персональній виставці у США та на Міжнародному бієнале арттекстилю в Китаї, разом з батьками та сестрою влаштувати у Полтаві родинну виставку «Відродимо разом», знятися в документальному фільмі про мистецтво воєнного часу, взяти участь в інших проектах.

На початку березня 2023 року вона напише у соцмережах: «Я вперше за своє життя цілий рік не перетинала меж Полтавської області. Дім, майстерня, робота в університеті... Родина і творчість, ось що тримало і рятувало від болю, змушувало не опускати руки, жити. Мистецтво не лише рефлексує на навколишні події, а й має виховну функцію, спрямовує, налаштовує. Митець несе особливу відповідальність. Великою мірою ми формуємо шкалу цінностей, образ мислення, світосприйняття і, як наслідок – майбутнє».

Про сенс людського буття й одвічні людські цінності

авторка розмірковує у триптиху «Життя» (Кохання. Дерево життя. Спадок). Для чого ми приходимо в цей світ і що залишимо, коли підемо? «Наш спадок – це діти, ідеї та справи», – вважає Ольга Пілюгіна. На гобелені його символічно зображено у вигляді зернин – це зерна нашої любові, досвіду і знань, що проростуть в наступних поколіннях.

Один з найулюбленіших мотивів майстрині – дерево життя, давній символ, який художниця переосмислює відповідно до творчого задуму. Квіти та польові трави – ще одне невичерпне джерело натхнення.

У багатьох її роботах («До світла», «Вільні», «Поклик», «Осяяння») оселилися птахи – точніше, людські душі в образі птахів, які завжди прагнуть до волі, до світла, до істини. Інколи вже по завершенні роботи килимарка помічає містичний зв'язок між зграєю на гобелені і певними подіями в житті. «Коли завершувала гобелен «Поклик», раптом зрозуміла, що птахів тут саме стільки, скільки років мені виповнилося на той момент. Але це не я задумала!», – запевняє авторка.

Як художник малює фарбами, так килимарка «малює» нитками: в одному гобелені може поєднати більше трьох сотень кольорів та відтінків! Водночас мисткиня сміливо експериментує з фактурами, в окремих роботах використовує матеріал лише одного кольору. Зауважує, що втілювати такі ідеї допомагає академічна митецька освіта, вміння скульптора і кераміста.

Ніхто не візьметься порахувати, скільки відтінків синього використала авторка у гобелені «Зоряний», та він і справді вражає! У традиційний квітковий мотив українського килима художниця внесла «космічну ноту»: усі виткані квіти нагадують

«Художник – це не хобі!»

У столичному Музеї української діаспори показали гобелени художниці **Ольги Пілюгіної**. В експозиції представили нові та вже знайомі роботи мисткині, яку називають найвідомішою популяризаторкою українського килимарства. Виставка мала назву «Мета» і стала певним підсумком творчих та духовних пошуків авторки.

Особливе місце в експозиції посіли роботи, створені під час повномасштабного вторгнення, адже мистецтво воєнного часу – це ще одне свідчення історичних подій, зліпок емоцій і досвіду, який нині переживають українці.

Її творчість є яскравим свідченням того, що мистецтво гобелену вже давно вийшло за межі суто декоративно-ужиткового. Ольга Пілюгіна поєднує традиційні техніки двостороннього ручного гладкого ткання із сучасними художніми ідеями, наповнюючи химерне сплетіння ниток глибокою філософією, роздумами про сенс життя, духовні пошуки людини та її зв'язок з природою й Творцем.

зорі, і в цьому фантастичному Всесвіті ви не знайдете бодай двох абсолютно однакових. Це лише один із серії гобеленів «Килимова Україна», створених майстринею протягом 2014-2019 років, кожен з яких свого часу відзначили на Всеукраїнському мистецькому проєкті-конкурсі «Кращий твір року». Окрім «Зоряного», тоді відзначили гобелени «Гетьманський» (2014 р.), «Розквіт» (2015 р.), «Козацький» (2016 р.), «Добробут» (2017 р.), «Квітуха родина» (2019 р.).

Свого часу ім'я Ольги Пілюгіної внесли до Національного реєстру нематеріальної культурної спадщини України як носія традицій рослинного килимарства селища Решетилівка Решетилівського району Полтавщини. На жаль, нині це ремесло не надто популярне, йому загрожує зникнення.

Свої гобелени мисткиня

виготовляє на вертикальному дерев'яному верстаті, використовуючи традиційні техніки. Малюнок утворюється нитками піткання, що вручну укладаються між основою. Увесь процес, від створення ескізів і до готового виробу – це надзвичайно копітка ручна робота.

«І тут абсолютно нічого не можна механізувати. Навіть вишивку вже навчились виконувати на комп'ютері так, що не-

посвячена людина може й не відрізнити машинну від ручної. Та з гобеленом все інакше. Немає машин, які могли б його підробити чи створити аналог. Це від початку й до кінця рукотворне мистецтво, – каже мисткиня. – Я не використовую графічних планшетів чи інших гаджетів, все роблю вручну, як навчив мене тато».

Ольга народилася в родині заслужених майстрів народної творчості **Євгена** і

Лариси Пілюгіних, які колись ще молодими фахівцями приїхали на Полтавщину, в Решетилівку, і залишились там на все життя. Мама займалася вишивкою, тато – килимарством.

«Я з'явилася на світ у Решетилівці, зростала у вишивальних і килимарських майстернях, і мою майбутню професію було визначено, можна сказати, з народження», – згадує Ольга Пілюгіна.

Свій перший гобелен художниця створила ще дитиною, в 11-річному віці, і одразу – за власним малюнком. Ткати її навчила сестра, але на вибір творчого шляху найбільше вплинув батько.

Її формування як митця відбувалося у непрості часи занепаду традиційних ремесел, коли закривалися підприємства та більшість решетилівських майстрів припинили свою діяльність. Проте навіть тоді у родинній майстерні Пілюгіних продовжували створювати гобелени.

Ольга Пілюгіна – заслужена майстриня народної творчості України. Член Національної спілки художників України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Стипендіатка Президента України (2012-2015), 2013 року – володарка гранту Президента України на виконання гобелена «Гетьманський», що став першим в серії орнаментальних робіт «Килимова Україна». Лауреатка премії імені І.П. Котляревського Полтавської обласної ради (2007) та Літературно-мистецької премії імені Олексія Дмитренка (2017). Доцент кафедри образотворчого мистецтва Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Її унікальні гобелени експонувалися в Україні та за кордоном на більш як трьох сотнях виставок. У 2022 році «Укрпошта» випустила мільйон конвертів із зображенням гобелену Ольги Пілюгіної «Коляда» (2008).

Твори майстрині є в колекціях Національного музею декоративного мистецтва України, Музею історії Києва, Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д.І. Яворницького, Полтавського художнього музею (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» та в багатьох інших державних, корпоративних та приватних колекціях.

На фото: Нелля Ничкало, Ольга Пілюгіна, Василь Кремень на виставці у Музеї української діаспори; «Літні трави»

«Тато завжди мені казав, що художник – це не хобі, бо це життя, це робота, – пригадує пані Ольга. – І я йому дуже вдячна за науку. Маючи академічну художню освіту, я все своє свідоме життя йду шляхом дослідження, розвитку і популяризації мистецтва килимарства».

До технічних нюансів своєї творчості художниця ставиться дуже прискіпливо: килими мають бути гладкі, ідеально рівні, вражати досконалою як для текстилю геометрією. «В першу чергу гобелени – це ремесло, такі твори мають бути виконані якісно, тому я вдосконалююся все своє життя», – ділиться художниця.

Одна з представлених на виставці робіт прибула до Києва аж із Афін, а до того два роки подорожувала світом – дивувала відвідувачів великих міжнародних виставок. Українські гобелени вражали тим, що і з лицьового боку, і з вивороту мали однаковий вигляд. «Тут немає жодного вузлика, гладенька поверхня, – пояснює Олена Пілюгіна. – А європейські гобелени дещо по-іншому виконуються. Кінці ниток випускають на зворотній бік і вони там або

просто вільно звисають, підстрижені до певного рівня, або зашиваються полотном».

Для своїх гобеленів художниця використовує натуральну овечу вовну, яку фарбує власноруч, – як навчив тато. І ставиться до цього технічного процесу з таким захопленням і пієтетом, неначе йдеться не про «створення кольору», а про створення світу.

Вовна в її килимах – це в усіх сенсах теплий матеріал, якого хочеться торкатися і який зберігає енергетику майстрині. Часом навіть застереження музейників «руками не чіпати!» не зупиняють відвідувачів виставки, які прагнуть відчувати цю магію на дотик.

Ольга Пілюгіна створює гобелени вже понад 30 років. Віртуозне опанування ткацькими техніками дає змогу виконувати роботи найвищої складності й навіть звертатися до портретного жанру.

На замовлення Національної академії педагогічних наук

художницю колегам. До слова, майстриня має чималий педагогічний досвід, упродовж десяти років працювала викладачем Полтавської дитячої художньої школи, створила підручник «Школа ремесел. Соломоплетіння. Килимарство», а нині викладає композицію та кольорознавство в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Того ж вечора на художницю чекала

України й Товариства «Знання» України 2018 року художниця виконала портрет видатного українського вченого, очільника Національної академії наук України **Бориса Патона** до його сторіччя.

«Це була складна і знакова для мене робота, хоча працювала я над нею дуже мало часу, лише два місяці», – зізналася авторка. Сам ювіляр назвав цей портрет найкращим подарунком.

З огляду на багаторічну співпрацю майстрині з Національною академією педагогічних наук України колектив академії не міг оминати увагою її виставку в Музеї української діаспори. Працівники апарату Президії НАПН України та кількох академічних інститутів відвідали авторську екскурсію художниці.

«Ольга Пілюгіна – це гордість нашого мистецтва», – наголосила академік НАПН України **Нелля Ничкало**, представляючи

ще одна важлива подія: за вагомий внесок у розвиток мистецької освіти, а також у справу збереження і розвитку традицій українського килимарства Президент НАПН України **Василь Кремень** вручив їй відомчу відзнаку Академії – медаль «Леся Українка».

«Нитка в руках справжнього майстра – це символ безперервності, тягlostі нашої історії, нашого родоводу, нашого національного коду, зашифрованого у мистецьких творах, – зазначив Василь Кремень. – Підтримуючи художників та замовляючи їхні твори, ми сприяємо збереженню нашої культурної спадщини».

Анна ЛУКАНСЬКА,
журналіст, член НСЖУ

**На фото: вручення портрета ювіляру;
«Той, що прямує до світла»**

